

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra speciální pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Mimoškolní sportovní aktivity žáků se sluchovým postižením v Praze
Leisure time physical activities of auditory handicapped pupils in Prague

Anna Zoulová

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Kateřina Hádková Ph.D.
Studijní program: Speciální pedagogika/Logopedie (B0111A190014)
Studijní obor: B SP-L (0111RA190014)

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Mimoškolní sportovní aktivity žáků se sluchovým postižením v Praze potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 15.4.2024

Děkuji doc. PhDr. Kateřině Hádkové, Ph.D. za trpělivé vedení a cenné rady při zpracování této bakalářské práce.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zaměřuje na identifikaci postojů žáků druhého stupně ZŠ pro sluchově postižené v Praze k mimoškolním sportovním aktivitám. Teoretická část je uvedením do problematiky sportování se sluchovým postižením. Popisuje člověka se sluchovým postižením z hlediska jeho specifické životní situace a věnuje se jeho komunikaci, osobnosti a kompenzačním pomůckám. Dále se teoretická část věnuje problematice staršího školního věku, vzdělávání žáků ve školách pro sluchově postižené v Praze a sportovním aktivitám osob se sluchovým postižením. Sportu se sluchovým postižením se práce věnuje z hlediska jeho historie i současného stavu a nabízí také vhled do profesionálního sportu. V praktické části jsou zkoumány postoje žáků k mimoškolnímu sportování pomocí postojové škály a dále identifikovány okolnosti vedoucí k výběru sportu a vliv komunikační bariéry na mimoškolní sportování těchto žáků. Praktická část také popisuje cíle práce, použité metody výzkumu a samotný postup sběru dat. Výzkum je kvantitativní a využívá metody dotazování. Práce předkládá zjištění kladných postojů žáků k mimoškolnímu sportování a informace o jejich praktickém provozování volnočasových sportovních aktivit. Bakalářská práce dále poskytuje praktické doporučení konkrétních opatření, která by bylo možné v základních školách pro sluchově postižené aplikovat, aby docházelo k rozvoji pozitivního přístupu žáků k pohybu a aby byli žáci ve sportu více podporováni.

KLÍČOVÁ SLOVA

sluchové postižení, sport, komunikace, volnočasové aktivity, základní škola

ABSTRACT

The bachelor thesis focuses on the identification of the attitudes of second grade pupils of primary schools for the hearing impaired in Prague towards extracurricular sports activities. The theoretical part is an introduction to the issue of sports with hearing impairment. It describes a person with hearing impairment in terms of his specific life situation and focuses on his communication, personality and compensatory aids. Furthermore, the theoretical part deals with the issues of older school age, education of pupils in schools for the hearing impaired in Prague and sports activities of people with hearing impairment. The theoretical part focuses on sports with hearing impairment from the historical and current point of view and also offers an insight into professional sports. In the practical part, the attitudes of pupils towards extracurricular sports are investigated using an attitude scale. Furthermore, the practical part identifies the circumstances leading to the choice of sport and the influence of communication barriers on the extracurricular sports activities of these pupils. The practical section also describes the objectives of the thesis, the research methods used and the data collection process itself. The research is quantitative and uses a survey method. The thesis presents findings on pupils' positive attitudes towards extracurricular sports and information on their practice of extracurricular sports activities. The thesis also provides practical recommendations for specific measures that could be applied in primary schools for the hearing impaired in order to develop pupils' positive attitudes towards exercise and to encourage them to participate more in sport.

KEYWORDS

Hearing impairment, sport, communication, extracurricular activities, primary school

1 Obsah

Úvod	6
1 Žák se sluchovým postižením	7
1.1 Specifika osobnosti člověka se sluchovým postižením.....	10
1.2 Komunikace osob se sluchovým postižením.....	12
1.3 Pohybové zvláštnosti u sluchového postižení	14
1.4 Sluchové postižení a starší školní věk	15
1.5 Vzdělávání žáků se sluchovým postižením na základních školách v Praze.....	16
1.6 Komunita Neslyšících	17
2 Volnočasové aktivity a sport žáků se sluchovým postižením	19
2.1 Vliv pohybových aktivit na tělesné a duševní zdraví člověka	20
2.2 Aplikované pohybové aktivity.....	20
2.3 Historie sportu osob se sluchovým postižením	21
2.4 Sport v rámci tělesné výchovy na ZŠ pro sluchově postižené v Praze.....	23
2.5 Možnosti volnočasového sportování osob se sluchovým postižením	24
2.6 Sportovní kluby pro neslyšící v České republice	26
3 Mimoškolní sportovní aktivity žáků se sluchovým postižením v Praze	29
3.1 Cíle výzkumu.....	30
3.2 Metodologie a metody výzkumu	30
3.3 Charakteristika výzkumného vzorku	31
3.4 Výzkumné šetření	31
3.5 Výsledky výzkumného šetření	33
3.6 Doporučení pro praxi.....	54
Závěr.....	57
Seznam použitých informačních zdrojů	59
Seznam příloh	65

Úvod

Tématem předkládané bakalářské práce jsou Mimoškolní sportovní aktivity žáků se sluchovým postižením. Důvodem výběru tohoto tématu byl jednak zájem o problematiku fyzických aktivit u osob se sluchovým postižením a potom vlastní sportovní činnost.

Téma bakalářské práce je inspirováno podobně laděnými výzkumy, které v minulosti poskytly informace o mimoškolní činnosti dětí se sluchovým postižením v České republice a rozhovorem s neslyšící lyžařkou Veronikou Grygarovou zveřejněným v roce 2021 na informačním portálu idetskysluch.cz. Grygarová v rozhovoru poukazuje na komunikační bariéru, se kterou se neslyšící sportovci potýkají, pohybují-li se mezi slyšícími sportovci a mluví také o tom, jak je důležité děti se sluchovým postižením podporovat, aby samy našly oblast, které se ve volném čase chtějí věnovat. Bakalářská práce se proto orientuje na zjištění, zda děti se sluchovým postižením mají skutečně o sport zájem a co konkrétně považují za možné bariéry v oblasti mimoškolní sportovní činnosti. Dalším velkým důvodem výběru tohoto tématu je současné zviditelňování sportu neslyšících i na mezinárodní sportovní scéně a četné úspěchy našich deaflympijských reprezentantů, které vyzývají k zamyšlení, jak moc důležitou součástí života člověka se sluchovým postižením tvoří vedle kultury a umělecké činnosti právě sport.

Teoretická část práce se věnuje člověku se sluchovým postižením z hlediska jeho osobnosti, komunikace, a pohybu. Je také zaměřena na situaci žáků ZŠ pro sluchově postižené v Praze, jejich vzdělávání, používané kompenzační pomůcky a specifika týkající se staršího školního věku. V dalších kapitolách se pak teoretická část věnuje sportu se sluchovým postižením.

Praktická část práce se zaměřuje na mimoškolní sportovní činnost žáků pražských základních škol pro sluchově postižené a zjišťuje jejich postoje k volnočasovým fyzickým aktivitám. K výzkumu postojů a mimoškolní sportovní činnosti jsou využívány dotazníky skládající se ze dvou částí. Postoje jsou identifikovány za pomoci pětistupňové Likertovy škály. Pro výzkum provozovaných sportovních aktivit ve volném čase byla v dotazníku použita kombinace otevřených a uzavřených otázek. Výsledky výzkumu mohou veřejnosti přiblížit, jak moc je sport pro skupinu žáků druhého stupně ZŠ pro sluchově postižené důležitý, zda mají pro sportovní činnost v Praze dostatek příležitostí a na kolik mají pocit, že je jejich sluchový handicap v oblasti sportu omezuje.

1 Žák se sluchovým postižením

Sluch je spolu se zrakem důležitým smyslem pro orientaci člověka v prostředí a pro příjem nových informací. Navíc zásadním způsobem ovlivňuje komunikaci (Horáková, 2012). Sluchovým postižením se dle Hádkové (2016) rozumí vrozené nebo získané omezení sluchové percepce, tj. schopnosti vnímat zvukové informace. Postižení sluchu má multifaktoriální etiologii a jeho projevy jsou závislé na typu a stupni sluchové vady (Hádková, 2016, Horáková, 2012). V kontextu sluchového postižení rozlišujeme osoby nedoslýchavé, ohluchlé a neslyšící (Hádková, 2016). Nedoslýchavost je částečná ztráta sluchu a může být vrozená i získaná (Hádková, 2016). U osob ohluchlých dochází ke sluchové ztrátě v průběhu života, zpravidla po ukončení vývoje řeči, a to v důsledku úrazu či onemocnění (Hádková, 2016). U obou těchto skupin obvykle dostačuje kompenzace sluchadly a dalšími zesilujícími pomůckami. Hluchota je stav, kdy jedinec není schopen vnímat mluvenou řeč ani s pomocí sluchadel (Hádková, 2016). Tato těžká sluchová vada může být kompenzována zavedením kochleárního implantátu.

Sluchová vada

Vady sluchu, ve smyslu trvalého postižení, se dělí podle místa postižení na percepční a převodní (Hádková, 2016). Sluchová vada převodní je lokalizovaná ve vnějším nebo středním uchu, zatímco percepční vada se nachází ve vnitřním uchu (Hádková, 2016). Vady převodní nevedou k úplné ztrátě sluchu, protože u nich zůstává zachované kostní vedení zvuku (Hádková, 2016). Sluchové vady se dále dělí podle stupně postižení, přičemž dle WHO (World Health Organization) rozlišujeme vady lehké, střední, těžké a nakonec tzv. ztrátu sluchu (WHO Grades of hearing impairment, 2014 in Hádková, 2016). Postižení sluchu můžeme ještě dělit podle způsobu jeho vzniku, a to na sluchové vady prelingvální a postlingvální podle toho, zda vznikly před nebo po ukončení vývoje řeči (Hádková, 2016, Horáková, 2012), ke kterému dochází kolem šesti let (Neubauer a kol., 2018). V závislosti na typu a stupni sluchové vady probíhá u člověka se sluchovým postižením volba kompenzačních pomůcek a komunikačního přístupu.

Kompenzační pomůcky pro osoby se sluchovým postižením

Pro usnadnění vnímání akustických informací a mluvené řeči slouží osobám se sluchovým postižením kompenzační pomůcky (Hádková, 2016). „Představují široký soubor speciálních zesilovacích elektroakustických přístrojů, které umožňují sluchově postiženým překonat následky postižení“ (Bytešníková a kol. in Hádková, 2016, str. 65). Nejčastěji užívanými kompenzačními pomůckami (nejen) ve školách pro sluchově postižené jsou bezpochyby sluchadla a kochleární implantát. V souvislosti s rozšířením zmíněných pomůcek a vzrůstajícími inkluzivními trendy je velká část sluchově postižených žáků vzdělávána ve školách hlavního vzdělávacího proudu (Hádková, 2016). Existují ale i jiné, stále používané, kompenzační pomůcky, které zpravidla rozšiřují funkci sluchadel. Tyto systémy jsou rovněž součástí kapitoly.

K zesilování a modulaci zvuků z okolí slouží sluchadlo, malý elektronický přístroj, který je na základě diagnostického vyšetření předepisován lékařem (Hádková, 2016). „Sluchadla jsou základní kompenzační pomůckou, kterou lidé se sluchovým postižením používají nejčastěji. Využívají je děti a dospělí s lehkou, středně těžkou i těžkou nedoslýchavostí“ (Horáková, 2012, str. 94). Při výběru konkrétního typu sluchadla záleží na řadě kritérií, jako je například věk uživatele a stupeň a typ sluchové vady (Horáková, 2012). Zesilují a modulují zvuky, které z okolí doléhají na jejich mikrofon, a dále je vedou (kostí nebo vzduchem) ke sluchovému nervu (Horáková, 2012). Existují různé typy sluchadel, od závěsných po zvukovodová (Hádková, 2016). Sluchadla jsou z části hrazená pojišťovnou, což se ovšem nevztahuje na náhradní díly a příslušenství (Hádková, 2016, Horáková, 2012).

Kochleární implantát je elektronická funkční smyslová náhrada, která přenáší sluchové vjemy pomocí přímé elektrické stimulace sluchového nervu uvnitř hlemýžďe vnitřního ucha (Hádková, 2016). Implantát je určen pro osoby s těžkým sluchovým postižením a osoby neslyšící (Horáková, 2012). Podmínkou pro zavedení implantátu je funkční sluchový nerv (Hádková, 2016, Horáková, 2012). Při zvažování této kompenzační pomůcky mají hlavní slovo rodiče sluchově postiženého dítěte (Hádková, 2016). Vzhledem k tomu, že většina sluchově postižených dětí se rodí slyšícím rodičům (Neubauer a kol., 2018), počet provedených operací stále stoupá. Nárůst počtu uživatelů kochleárního implantátu a snižování věkové hranice u dětských implantací souvisí také s neustálým zlepšováním

lékařské péče a diagnostických postupů, které umožňují brzy odhalit těžkou sluchovou vadu a kompenzovat ji do dvou let věku dítěte (Hádková, 2016). Obecně platí, že čím dříve k operaci dojde, tím lepší budou podmínky pro následnou rehabilitaci. V současnosti se jako ideální věk pro implantaci uvádí stále hranice dvou let (Hádková, 2016), přestože některé zdroje uvádí jako optimální rozmezí mezi prvním a druhým rokem života dítěte (například informační brožura „Kochleární implantace u dětí“ od FN Ostrava).

Webové stránky FN Ostrava, kde se nachází jedno z českých center kochleárních implantací, uvádí dokonce možnost provedení kochleární implantace již kolem 1 roku za předpokladu, že byla včas stanovena diagnóza (do 3 měsíců věku) a dítě splnilo všechna kritéria pro implantaci.

Bezdrátové technologie jako kompenzační pomůcky

Člověk se sluchovým postižením může mít problém s poslechem v hlučném prostředí, například ve školní třídě nebo v posluchárně, kde probíhá nějaká přednáška (Motejzíkova, 2012). FM systémy, které fungují na principu frekvenční modulace, nabízejí svým uživatelům odhlučnění a přenos zvuku mluvené řeči mluvčího přímo do sluchadla (Hádková, 2016, Motejzíkova, 2012). Dle Hádkové (2016) FM systémy přenáší zvuk pomocí mikrofону s vysílačem, který má mluvčí při projevu u sebe. Posluchač se sluchovým postižením má u sebe FM přijímač, který je bezdrátově napojen na sluchadlo (Hádková, 2016). Uživatelé této pomůcky se tak mohou nerušeně soustředit na hlas mluvčího, aniž by je rušily zvuky z okolí (Motejzíkova, 2012).

Hádková (2016) dále uvádí, že kromě zmíněných radiových pojiček existují i pojička využívající infračerveného záření.

Další kompenzační pomůckou, kterou lze využívat mimo jiné i ve školách, je indukční smyčka (Horáková, 2012). Jde o pomocný prostředek pro nedoslýchavé osoby, který mění zvukový signál na elektromagnetické pole (Hádková, 2016). Sálková indukční smyčka je tvořena závitou drátu, který se nainstaluje kolem místnosti tak, aby ohraničil požadovanou plochu a vytvořil magnetické pole (Hádková, 2016, Motejzíkova, 2012). Podle Hádkové (2016) existují i indukční smyčky přenosné, které nepotřebují žádnou další instalaci a jsou připravené k okamžitému použití. Přenosná indukční smyčka se umísťuje mezi dva lidi, kteří

spolu komunikují (Hádková, 2016). Elektromagnetický indukční snímač mají dle Motežčíkové (2012) uživatelé sluchadel přímo ve sluchadle. Indukční smyčky poskytují věrnější zvuk a minimalizují zkreslení odrazy zvuku v místnosti (Hádková, 2016, Motežčíková, 2012). Sluchadlo lze navíc nastavit na větší zesílení, pokud je přepnuté na indukční snímač (Hádková, 2016).

Nejnovější alternativou FM systémů je digitalizovaný systém Roger od firmy Phonac. Roger umožňuje kvalitní poslech a porozumění řeči v hlučném prostředí i na dlouhou vzdálenost (Horáková, Gábová, 2021). Dle Horákové a Gábové (2021) se „Systém Roger skládá z vysílače (vzdáleného mikrofonu) a přijímače. Vysílač má u sebe mluvčí – rodič, učitel nebo přednášející. Přijímač pak člověk se sluchovým postižením potřebuje k poslechu hlasu mluvčího. Přijímač má umístěn na krku, nebo je integrován v jeho sluchadle či procesoru kochleárního implantátu. Díky velké variabilitě přijímačů je technologie kompatibilní se všemi sluchadly různých výrobců, kochleárními implantáty i sluchadly pro kostní vedení“. Mikrofony (vysílače) se navíc dají připojit k televizi a jiným zařízením, přičemž vysílají signál rovnou do sluchadel (Horáková, Gábová, 2021). Horáková a Gábová (2021) také uvádí, že „dosah signálu vycházejícího ze zařízení je na vzdálenost 80-100 metrů“.

1.1 Specifika osobnosti člověka se sluchovým postižením

Skupina osob se sluchovým postižením je velmi různorodá a s tím souvisí i četné zvláštnosti uváděné často v kontextu jejich osobnosti, které ale zdaleka nemusí platit pro všechny tyto osoby stejně. „Rozdíly mezi osobami se vyskytují především vzhledem k různým typům, stupňům, příčinám, době vzniku sluchových vad a odlišným podmínkám jejich osobnostního vývoje“ (Hádková, 2016, str. 98). Velký rozdíl také představuje vlastní vnímání sluchového postižení člověkem se sluchovým postižením. Velmi záleží na tom, zda dotyčný považuje sluchové postižení za handicap (Horáková, 2012, Hradilová a kol., 2023).

Naše odborná literatura naznačuje různé nápadnosti v chování spojené s osobností člověka se sluchovým postižením, jako je nižší schopnost autoregulace, vyšší impulzivita a vztahovačnost. Zmíněné osobnostní zvláštnosti vycházejí spíše z medicínsky a psychologicky (např. Vágnerová, 2004) orientované literatury, která považuje za normální stav zachovanou schopnost slyšení a komunikaci orální řeči. Podobné utváření osobnostních

charakteristik ale může mít na osoby se sluchovým postižením až stigmatizující dopad. Jak naznačuje Hradilová a kol. (2023), plošná snaha o popsání typických osobnostních rysů osob se sluchovým postižením je přinejmenším diskutabilní a vzhledem k heterogenitě cílové skupiny nemusí být ani vhodná.

Řada novějších, nejen surdopedických, publikací klade důraz na včasnou volbu komunikačního přístupu u dítěte se sluchovým postižením, aby se správně vyvíjely jeho jazykové schopnosti a nedocházelo k podnětové deprivaci (Hádková, 2016, Neubauer a kol., 2018 a další). Hádková (2016) uvádí, že vlivem sluchového postižení mohou být u dítěte poškozeny poznávací procesy. To je způsobeno nedostatečným rozvojem jazyka. Dítěti chybí sluchové podněty a nahrazují je zrakové, což se mimo jiné promítá i do utváření představ (Vágnerová, 2004, Horáková, 2012). Specifická je také pozornost dětí se sluchovým postižením, která je dle Vágnerové (2004) vázaná na výrazné (zrakové) podněty. Objevují se problémy s koncentrací pozornosti, se zapamatováním a s pochopením významu slov. „Omezení možnosti vnímat a rozlišovat zvukové podněty se projeví v oblasti osvojení a využití orální řeči“ (Vágnerová, 2004). Podle Hádkové (2016) výjimku představují neslyšící děti neslyšících rodičů, které vyrůstají-li v podnětném prostředí, mají veškeré předpoklady řečového (jazykového) vývoje (objevuje se u nich například i tzv. manuální žvatláni). „Znakový jazyk umožňuje naplnit zásadní potenciál plnohodnotného a bezbariérového (tedy smyslově přístupného) jazykového, komunikačního a sociálního rozvoje.“ (Hradilová a kol., 2023, str. 20). Z toho vyplývá, že znakový jazyk dává, stejně jako orální řeč, svým uživatelům potenciál pro jazykový a osobnostní vývoj (Horáková, 2012, Hradilová a kol., 2023).

Pro člověka se sluchovým postižením může být nicméně komunikační bariéra vzhledem k majoritní společnosti limitující, a to i v případě, že nevnímá své sluchové postižení jako handicap (Freeman, Carbin a Boese, 1992 in Horáková, 2012).

Velmi specifickým znakem jedinců se sluchovým postižením, zejména osob neslyšících, je jejich psaný projev, který v sobě nese známky nepochopení přesného významu slov, gramatiky a syntaxe (Hradilová a kol., 2023). Takový projev je typický pro osoby komunikující znakovým jazykem, který se vyznačuje mimo jiné i odlišnou gramatikou (Horáková, 2012, Macurová a Zbořilová, 2018). Specifická je i čtenářská gramotnost

neslyšících osob a může se u nich objevovat čtení se sníženým porozuměním (Hradilová a kol., 2023). Osobnost neslyšícího člověka se může v důsledku nižší úrovně gramotnosti v národním jazyce a komunikační bariéry jevit většinové populaci jako uzavřená a nepřístupná. Jak uvádí například Lane (in Hradilová a kol., 2023), psychologická charakteristika osobnosti neslyšícího člověka je hodnocena pohledem slyšícího světa, který je jazykově i kulturně odlišný.

Podle Hradilové a kol. (2023) osobnostní charakteristiky není vhodné plošně uvádět do souvislosti se sluchovým postižením, jelikož každý člověk prožívá nejen svůj handicap, ale i možné komunikační bariéry vzhledem k většinové společnosti, zcela odlišně. Nejvěrnějším příkladem jsou Neslyšící (viz kapitola 1.6), jejichž vnímání vlastní osobnosti a chování je velmi specificky zakotvené v kulturní sounáležitosti a nelze automaticky spojovat s ostatními skupinami osob se sluchovým postižením (Lane, 2013, in Hradilová a kol., 2023).

1.2 Komunikace osob se sluchovým postižením

Brzká volba komunikační strategie pro dítě se sluchovým postižením má zásadní vliv na jeho další vývoj (Horáková, 2012, Hádková, 2016). U dětí nedoslýchavých se upřednostňuje komunikace orální řečí majoritní společnosti (Horáková, 2012). U neslyšících dětí je to složitější. Volba komunikačního přístupu záleží na přání rodiny (Hádková, 2016). Aby totiž mohli rodiče poskytovat správný mluvní vzor svému dítěti, je potřeba, aby používaný jazyk perfektně ovládali. Když se dítě narodí slyšícím rodičům, je pravděpodobné, že cíleným prostředkem komunikace bude pro rodinu mluvená řeč (Horáková, 2012). Většina neslyšících dětí se rodí slyšícím rodičům (Neubauer a kol., 2018). Některé zdroje uvádí, že těchto dětí je až 95 % (Mann, Haug in Hádková, 2016). Naopak neslyšící děti neslyšících rodičů budou s největší pravděpodobností také komunikovat znakovým jazykem (Horáková, 2012).

Způsoby komunikace osob se sluchovým postižením jsou různé a mnohdy se doplňují. Patří mezi ně samozřejmě orální řeč a znakový jazyk. Důležitou roli v komunikaci člověka se sluchovým postižením ale hraje i odezírání, čtení a psaný projev.

Znakový jazyk je přirozený jazyk neslyšících. Jeho postavení mezi ostatními jazyky je zakotveno v legislativě, konkrétně v Zákoně 384/2008 Sb., který uvádí Český znakový jazyk jako národní znakový jazyk neslyšících osob v České republice. „Znakový jazyk je přirozený a plnohodnotný komunikační systém tvořený specifickými vizuálně pohybovými prostředky, tj. tvary rukou, jejich postavením a pohyby, mimikou, pozicemi hlavy a horní části trupu“ (Krahulcová, 2014). Součástí znakového jazyka je prstová abeceda, jednoruční nebo obouruční. Používá se například při vyjádření jmen a cizích slov, pro která neexistuje znak (Krahulcová, 2014, Macurová a Zbořilová, 2018).

Pomocným prostředkem pro komunikaci osob se sluchovým postižením s většinovou společností je odezírání. Odezírání je specifický způsob vnímání orální řeči zrakem a chápání obsahu sdělení „na základě pohybů úst, mimiky tváře, výrazu očí, gestikulace rukou i celého těla“ (Sovák, 1965 in Krahulcová, 2014). Krahulcová (2014) ještě doplňuje význam situačních faktorů a kontextu obsahu mluveného projevu. Jak naznačují tyto definice, odezírání se skládá ze stránky technické a psychické, která zajišťuje komplexní porozumění sdělení na základě kontextu a předchozích zkušeností (Krahulcová, 2014). Odezírání je velmi náročná činnost, která vyžaduje od člověka se sluchovým postižením velkou dávku koncentrace a energie (Hádková, 2016).

Ve školách pro sluchově postižené rozlišujeme tři základní komunikační přístupy, a to auditivně-orální přístup, bilingvální přístup a totální komunikaci (Hádková, 2016, Horáková, 2012).

Cílem auditivně-orálního přístupu je dle Hádkové osvojení mluvené řeči. Je pro něj typické využívání zbytků sluchu a vedení dítěte k řečové produkci a k porozumění od raného dětství. Hádková (2016) uvádí, že úspěšnost přístupu v terapii záleží na správném zvolení kompenzačních pomůcek. Navzdory tomu se tento přístup nemusí obejít bez využívání vizuálně-motorických prostředků (Horáková, 2012), zejména u implantovaných dětí se souběžným postižením více vadami (Hádková, 2016). Obecně se ale předpokládá, že u dětí, kterým bude voperován kochleární implantát, se bude mluvená řeč rozvíjet a děje se tak již před operací (Hádková, 2016).

Bilingvální přístup se vyznačuje využíváním znakového jazyka a vedle něj i mluveného jazyka majoritní společnosti, přičemž dítě se oba jazyky učí odděleně (Hádková, 2016,

Horáková, 2012). U neslyšících dětí, jejichž mateřským jazykem je znakový jazyk, obecně platí, že nejprve se dítě učí znakovat (Horáková, 2012). Když si osvojí znakový jazyk, učí se souběžně s ním národní jazyk a osvojuje si ho skrze čtení a psaní (Hádková, 2016). Nedochází ale k současnému používání obou jazyků, ani k doslovnému překládání z jednoho jazyka do druhého (Horáková, 2012). Zároveň se jako pomocný prostředek využívá obouruční a jednoruční prstová abeceda. Posledním krokem je dle Hádkové (2016) artikulovaná řeč, která následuje až po osvojení národního jazyka v psané podobě. Tento krok mohou doprovázet i pomocné artikulační znaky na podporu vizualizace postavení a činnosti mluvidel při artikulaci jednotlivých hlásek (Hádková, 2016).

Totální komunikaci přirovnává Hádková (2016) spíše k filozofii. Jeho podstatou je poskytnout dítěti všechny možné prostředky s cílem naučit ho efektivní komunikaci se sluchově postiženými osobami i v rámci majoritní společnosti. „Základním předpokladem totální komunikace tedy je, že se neslyšící dítě seznamuje se všemi dostupnými prostředky, jako jsou např. mluva, znakový jazyk, přirozená gesta a mimika, řeč těla, prstová abeceda, odezírání, čtení a psaní. Rovněž by se u něj měly v maximální možné míře rozvíjet všechny využitelné zbytky sluchu“ (Horáková, 2012, str. 79). Dle Horákové (2012) přístup umožňuje osobám se sluchovým postižením bezbariérový přístup k informacím.

1.3 Pohybové zvláštnosti u sluchového postižení

V souvislosti se sluchovým postižením se jako možná komplikace spojená se sportem uvádí porucha rovnováhy (Horáková, 2012). Důvodem je anatomická blízkost struktur sluchového a rovnovážného ústrojí, jehož úkolem je „udržení relativní stálosti prostorového vnímání“ (Panská, 2013). S poruchou rovnováhy jsou spojovány závratě a nepříjemné pocity, ale i vegetativní příznaky jako zvracení a změny tepové frekvence (Panská, 2013). Porucha rovnováhy nemusí dle Panské (2013) vyplývat pouze ze samotného postižení sluchu, ale může být způsobena i nadměrným působením hluku, vibracemi a silnými otřesy. Obecně ale platí, že sluchová ztráta zásadně neovlivňuje schopnost osob se sluchovým postižením vykonávat pohybové aktivity a případné nedostatky související s rovnováhou se dají ovlivnit tréninkem motorických dovedností (Barboza, 2015 in Barboza et al., 2019)

1.4 Sluchové postižení a starší školní věk

Starší školní věk je obdobím dospívání člověka, žáka základní školy, postupně v samostatného studenta. Jde o období předcházející adolescenci a obvykle se uvádí ve věkovém rozmezí 11-15 let (Vágnerová, 2000) a vyznačuje se zejména fyzickým a emocionálním dozríváním a souvisejícími hormonálními změnami, tzv. pubertou. Vágnerová (2000) tento věk nazývá jako období pubescence. V tomto období člověk typicky hledá své místo ve světě, buduje svou identitu a vytváří vztahy. Formuje se tak komplexní sebepojetí jedince, který se postupně stává dospělým člověkem. Ve školách pro sluchově postižené může být tento proces dospívání specificky ovlivněn pobytem na internátě. Komorná (2008) uvádí, že internáty jsou kritizované především kvůli odtržení dítěte od přirozeného rodinného prostředí, přerušení vazeb s rodinou a možná izolace od reálného života (Komorná in Hádková, 2016). Podle Vágnerové (2004) se vychovatelé a pedagogové na internátě stávají pro žáka hlavním modelem sociálního chování a omezeno je i navazování nových kontaktů, které může být limitováno na vrstevníky, se kterými žák tvoří výchovnou skupinu (Vágnerová in Hádková, 2016). Stejně tak může období pubescence ovlivnit prodloužení školní docházky o jeden rok, protože v 10. ročníku ZŠ pro sluchově postižené se mohou objevit i žáci, kterým je až 16/17 let (viz praktická část práce).

Pro účely této práce představuje starší školní věk rozmezí, které zahrnuje žáky od šesté do deváté třídy. Ve školách pro sluchově postižené je šestý ročník na pomezí prvního a druhého stupně, přičemž záleží, zda dochází k rozložení prvního, nebo posledního ročníku ZŠ do dvou let. Vavříková (2009) uvádí, že dochází zejména k rozkladu prvního ročníku do dvou let (Vavříková in Hádková, 2016). Šestý ročník ZŠ pro sluchově postižené navštěvují žáci, kterým je 12 let (viz charakteristiky výzkumného vzorku v praktické části práce) a kteří splňují uvedené věkové rozmezí pro starší školní věk. Z tohoto důvodu je do této práce šestý ročník rovněž zařazen

1.5 Vzdělávání žáků se sluchovým postižením na základních školách v Praze

Možnosti inkluze dítěte se sluchovým postižením do škol hlavního vzdělávacího proudu jsou v celé České republice nebývalé. Žák s vhodnými kompenzačními pomůckami může být bez větších obtíží vzděláván v běžné škole, pokud ovládá mluvený národní jazyk, a/nebo pokud jsou pro něj správně nastavena podpůrná opatření. Vedle běžných škol existují samozřejmě školy pro sluchově postižené, které nabízejí svým žákům kromě specializovaného prostředí a individuální péče i kulturní zázemí (Vavříková in Hádková, 2016). V Praze fungují hlavně tři vzdělávací instituce pro sluchově postižené, a to v ulicích Holečkova (Praha 5), Výmolova (Praha 5) a Ječná (Praha 2). Škola v Ječné ulici má dlouhodobou tradici vzdělávání svých svěřenců s využitím auditivně-orální metody, jejímž cílem je osvojení mluvené řeči (Hádková, 2016). Škola ve Výmolově ulici je založená na bilingválním vzdělávání, které umožňuje současně rozvíjet znakový jazyk i mluvený český jazyk, přičemž je kladen důraz na jejich oddělení a na psanou formu národního mluveného jazyka (Hádková, 2016). Součástí budovy ZŠ Holečkova je také mateřská škola, ve které jsou třídy s orálním přístupem a bilingvální třídy. Základní škola si pak, podle vlastních webových stránek, dává za úkol vybudovat u žáků funkční komunikační systém, čímž se přiklání k přístupu totální komunikace. Základní školy pro sluchově postižené umožňují rozložení prvního nebo posledního ročníku na dva roky, což znamená, že školní docházka zde trvá 10 let. (Hádková, 2016). Z tohoto důvodu se na druhém stupni ZŠ mohou objevit i žáci starší 16 let, čímž se hranice staršího školního věku pro tyto školy posunuje, jak bylo zmíněno v předchozí kapitole.

Při základních školách pro sluchově postižené jsou obvykle také mateřské školy a střední školy, stejně tak, jako i internát (Hádková, 2016). Internáty fungují od neděle/pondělí do pátku a na víkendy jezdí žáci domů za rodinou, jak uvádí webové stránky SŠ, ZŠ a MŠ pro sluchově postižené Holečkova, Praha 5.

Internáty nabízí při nástupu školní docházky aklimatizační pobyty pro rodinu s dítětem, při kterých si žák zvyká na prostředí školy, kterou bude sám navštěvovat. Výhodou internátu je hlavně v mladším školním věku dosažitelnost a frekvence poskytování logopedické

a speciálně pedagogické péče (Barvíková, Konečná in Hádková, 2016). Nevýhodou internátu může být hlavně odtržení od rodiny a jejích hodnot, což platí i v období dospívání. Kurková (2010) uvádí, že žáci nastupující na internátní základní školu jsou odloučeni od přirozeného prostředí rodiny již v raném věku, což může narušit vývoj vztahů dítěte s jeho rodinou. Odloučení od rodiny ve starším školním věku může působit, že vychovatelé na internátě přebírají částečně i funkci vzoru a rolového modelu pro dospívajícího teenagera (jak bylo zmíněno v kapitole 1.4). Na druhou stranu prostředí internátu může poskytnout svým starším obyvatelům jedinečnou možnost osamostatnění se a podněcuje jejich připravenost na život po škole. V sociálních ohledech plní prostředí internátu funkci komunity sdílející si navzájem informace, zvyky a hodnoty. Právě pomocí internátů u škol pro sluchově postižené dochází často k přenášení kultury Neslyšících (Ladd in Kosinová, 2008).

1.6 Komunita Neslyšících

Jako Neslyšící se označuje skupina neslyšících lidí, které spojuje komunikace znakovým jazykem, specifická kultura a zájmová vyhraněnost (Hádková, 2016). Tuto komunitu tvoří poměrně úzká skupina lidí a její členové se většinou navzájem znají, což dokazuje i tradice vzniku tzv. jmenných znaků, které „vznikají jako pojmenování osob v rámci komunity Neslyšících“ (Macurová, Zbořilová a kol., 2018). Neslyšící komunita sama sebe vnímá jako kulturní a jazykovou minoritu. Nevnímají sluchové postižení jako něco, čím trpí, ale naopak, jsou na svou odlišnost hrdí (Hádková, 2016).

Svou kulturu vytvářejí Neslyšící na základě třech rysů – hluchoty, komunikace a vzájemné podpory. Dostat se do této komunity není pro slyšícího člověka jednoduché. Podle Ladda (2003, in Kosinová, 2008) existují tři podmínky, které vedou ke členství v komunitě. První možností je, že se člověk narodí jako neslyšící dítě Neslyšících rodičů, případně zdědí sluchovou ztrátu ve třetí generaci. Další možností je, že dotyčný je studentem nebo absolventem školy pro neslyšící a do kultury pronikne právě skrze školu (a již zmíněný internát). Třetí možností je, že se člověk ve volném čase stýká s komunitou Neslyšících s navštěvuje jejich akce. V tomto případě trvá různě dlouhou dobu, než dotyčného členové komunity přijmou. Je samozřejmě důležité myslet i na jazykovou kompetenci, jelikož bez

znalosti a ovládnání znakového jazyka je členství v komunitě prakticky nemožné. Podmínku plynulého užívání znakového jazyka uvádí ve svém díle například Bakerová a Cokely (1991).

V souvislosti s komunitou Neslyšících je vhodné zmínit dvě specifické skupiny osob, které se mohou vyskytovat na jakémsi pomezí mezi slyšícími a Neslyšícími. První skupinou jsou slyšící potomci neslyšících rodičů, označovaní též jako CODA (Children of Deaf Adults, Hádková, 2016). Dle Redlicha (2008, in Hádková, 2016) jsou tito jedinci často od dětství přirozenými tlumočníky pro svou rodinu a v některých případech působí jako tlumočníci i v profesním životě. CODA jedinci komunikují zpravidla oběma jazyky, tj. mluveným jazykem i znakovým jazykem (Horáková, 2012). Tito potomci Neslyšících ale nesdílí s komunitou tolik důležitý znak, tj. hluchotu, což navzdory splnění ostatních podmínek pro členství může ovlivňovat jejich plné přijetí Neslyšícími (Horáková, 2012, Hradilová a kol., 2023).

Další specifickou skupinu vzhledem ke komunitě Neslyšících tvoří uživatelé kochleárního implantátu. Hradilová (2023) například uvádí, že náhled komunity Neslyšících na problematiku kochleární implantace zůstává nadále otázkou. Hradilová zmiňuje hlavně historický pohled této komunity na zmíněnou kompenzaci („léčbu“) hluchoty („sluchové ztráty“) a uvádí, že uživatelé kochleárního implantátu existují „na pomezí světa slyšících a neslyšících“, což může znamenat překážku začlenění mezi Neslyšící (Hradilová a kol., 2023).

Komunita Neslyšících se pravidelně stýká na společenských akcích s tematikou vzdělávání, umění, ale třeba i sportu. Hlavním zájmem v povědomí veřejnosti je dle Hádkové (2016) umění Neslyšících. Umělecká tvorba této komunity je zaměřená na to, co lze vnímat zrakem nebo vibracemi. Typické jsou jejich divadelní představení, vizuální umění, povídky a poezie ve znakovém jazyce (Hádková, 2016). Oblast sportu neslyšících se dostává do povědomí současné veřejnosti i díky pravidelným deaflympiádám a dalším sportovním akcím. Komunita Neslyšících disponuje množstvím úspěšných sportovců, jako jsou například lyžařky Veronika Grygarová a Tereza Kmochová, nebo atletka Lenka Matoušková (viz webový portál ruce.cz).

2 Volnočasové aktivity a sport žáků se sluchovým postižením

Mimoškolní aktivity jsou nejen pro žáky základní školy důležitým prostředkem aktivního trávení volného času. Pomáhají žákům navazovat nové kontakty, tvořivě se rozvíjet a poznávat nové věci. Navíc mohou pozitivně ovlivnit prospěch ve škole, protože poskytují mentální odpočinek a zajišťují rovnováhu mezi učením a osobním životem žáků.

Mezi typické aktivity provozované lidmi se sluchovým postižením ve volném čase se dlouhodobě řadí sportovní činnost, divadlo, tanec a nejrůznější formy umění. S některými aktivitami se seznamují již žáci na základní škole pro sluchově postižené, jelikož školy nabízejí různé zájmové kroužky v rámci pobytu na internátu. Internáty dle webových stránek jednotlivých ZŠ pro sluchově postižené v Praze typicky nabízejí společné prostory, které lze pro volnočasovou činnost využívat, jako je například kuchyňka, učebna s počítači a různé výtvarné a keramické dílny, a zároveň je žákům umožněn vstup do školní tělocvičny, zahrady a na venkovní hřiště. Zájmové kroužky organizované v rámci internátu probíhají většinou 1x týdně po vyučování a patří mezi ně například sportovní kroužek, keramika a výtvarný kroužek, kuchařský kroužek a dopravní výchova. Dále školy v rámci mimoškolních aktivit pořádají pro své žáky hodiny tance, filmové večery a výjezdy na kulturní a sportovní akce. Nabídky kroužků a mimoškolních aktivit jsou u pražských škol pro sluchově postižené dostupné na jejich webových stránkách.

Aktivit, které mohou žáci se sluchovým postižením vykonávat mimo školu, je nepřeberné množství. Při jejich výběru může svou roli sehrát jednak zájem o danou oblast, ale také vzdálenost kroužku od školy nebo bydliště a komunikace. Uživatelé sluchadel a kochleárních implantátů se mohou účastnit volnočasových aktivit společně se slyšícími vrstevníky, což jejich možnosti v porovnání s osobami neslyšícími ještě rozšiřuje. Existuje ale řada klubů, organizací a občanských sdružení, které nabízejí volnočasové aktivity pro neslyšící osoby. Jedná se například o sportovní kluby pro neslyšící, kterých je na území České republiky dle webových stránek Českého deaflympijského výboru celkem 14 a nabízejí velké množství sportů, kterým se neslyšící mohou věnovat. Na našem území funguje skautský oddíl Potkani, který se přímo zaměřuje na neslyšící děti. V Praze ve Stodůlkách je již od roku 1995 keramická dílna pro neslyšící, která za poplatek nabízí pravidelné kroužky pro různé věkové kategorie. Při SŠ, ZŠ a MŠ pro sluchově postižené

v Radlicích působí Multimediální tvůrčí dílna pro neslyšící. Dílna je, podle jejích webových stránek, určená pro neslyšící děti a studenty a zaměřuje se na tvorbu videí ve znakovém jazyce ve spolupráci s profesionálními filmaři.

Sport

Sport je čím dál větší součástí kulturního dění (Sekot, 2006) na národní i mezinárodní úrovni. Funguje jako univerzální jazyk spojující lidi po celém světě. Sportování slouží jako prostředek seberealizace, získávání nových zkušeností a kontaktů, a přispívá k fyzickému i duševnímu zdraví (Sekot, 2006). Sociální rozměr sportu je ohromný. Spojuje lidi bez ohledu na jazyk nebo kulturu a vytváří prostředí, ve kterém je fyzická aktivita prostředkem vyjádření se a motivací zlepšovat svůj výkon (Tod, a kol., 2012). Jedná se o lidskou činnost, která má mnoho podob a nabízí téměř neomezené možnosti uplatnění, ať už se jedná o rekreační aktivitu, prostředek rehabilitace, nebo profesionální sportovní činnost.

2.1 Vliv pohybových aktivit na tělesné a duševní zdraví člověka

„Tělesná výchova a obecně sporty hrají důležitou roli v životě lidí se sluchovým postižením a vedou ke zdravému životnímu stylu“ (Kurková, 2010). „Pravidelná pohybová aktivita zvyšuje aktivní dlouhověkost, zlepšuje kvalitu života a podporuje zdraví u všech jedinců bez rozdílu věku“ (Blair, Morris, 2009 in Kurková, 2010). Řada výzkumů dokládá, že pravidelné pohybové aktivity přispívají k prevenci vzniku kardiovaskulárních onemocnění, diabetu, deprese a obezity (WHO, 2019; Kohl III & Cook, 2013, in Lins Ramos a kol., 2019). Kromě zdravotních benefitů přináší pravidelný pohyb i pozitivní vliv na lidskou psychiku a na celkový vývoj jedince. „Mezi hlavní pozitivní vlivy na duševní zdraví patří zlepšení kvality života, životní spokojenosti a sebepercepce.“ (Tod, a kol., 2012). Jak uvádí Vařeková (2022), „pro děti se sluchovým postižením, stejně jako pro děti bez postižení, je ve vývoji všestranná pohybová aktivita nezastupitelná.“

2.2 Aplikované pohybové aktivity

Na začátek tématu sportování osob se sluchovým postižením by bylo vhodné odlišit volnočasovou činnost sportovců, které se tato práce věnuje, od činnosti rehabilitační. Sportování sluchově postižených je zařazeno do studia budoucích odborníků na aplikované

pohybové aktivity osob se speciálními potřebami. „Pojem aplikované pohybové aktivity je název teoretické a praktické disciplíny zabývající se pohybem osob se speciálními potřebami a jejich integrací mezi běžnou populací prostřednictvím činností pohybového charakteru“ (Vařeková, a kol., 2022). Na Fakultě tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy lze například studovat obor Aplikovaná tělesná výchova a sport se specifickými potřebami. V rámci tohoto studijního programu studenti získají, mimo zaměření na jiné cílové skupiny, vzhled do problematiky sportování se sluchovým postižením. V souvislosti s popularizací ostatních aplikovaných sportovních odvětví ale není pro pohybové aktivity sluchově postižených osob tolik prostoru, kolik by pro zviditelnění této oblasti bylo potřeba. Je to zapříčiněno hlavně širokým polem působnosti aplikovaných pohybových aktivit. Dále je tento fakt podmíněn specifickou povahou sportovce s postižením sluchu, u kterého nelze uvažování o pohybové aktivitě omezit pouze na rehabilitační proces, na který se obor aplikované pohybové aktivity primárně soustředí. Sportovci se sluchovým postižením jsou skutečně heterogenní skupina, a i jejich přístup k pohybu je ovlivněn mnoha faktory.

2.3 Historie sportu osob se sluchovým postižením

Jak uvádí Panská (2013), sportování osob se sluchovým postižením se začalo v historii organizovaně řešit ve 30. letech minulého století. Snaha o organizaci sportovních aktivit pro tuto zájmovou skupinu v zemích, jako je Německo, Francie a Švédsko vedla k založení prvních Světových her neslyšících. Světové hry, které s názvem International Silent Games poprvé proběhly v Paříži v roce 1924, jsou pořádány Mezinárodním výborem sportu neslyšících (Panská, 2013). Výbor vznikl za účelem opakovaného pořádání sportovních her neslyšících s cílem akci opakovat každé čtyř roky a vytvořit tak vlastní „olympiádu“ pro neslyšící sportovce (Panská, 2013). Prvních her se zúčastnilo 9 týmů a svou zemi tak reprezentovalo přes 140 sportovců (Panská, 2013). Další Světové hry navazovaly s pravidelným střídáním pořadatelských zemí až do II. světové války, která činnost Mezinárodního výboru na deset let pozastavila (Panská, 2013). Hry se vrátily na mezinárodní sportovní scénu v roce 1949, kdy se navíc konaly první zimní světové hry neslyšících (Panská, 2013). Tyto hry se konaly v Rakousku, kde celkem 5 týmů soutěžilo v klasickém a alpském lyžování. Od roku 1967 existují evropské soutěže neslyšících (Panská, 2013).

Sport neslyšících v České republice má tradici od roku 1922, kdy vznikl 1. Pražský sportovní klub neslyšících (1.PSKN). Panská (2013) uvádí, že „ze všech zdravotně postižených sportovců jsou neslyšící nejdéle organizovaní“. V roce 1934 vznikl Československý svaz neslyšících sportovců, který se postupně transformoval v Český svaz neslyšících sportovců (Panská, 2013). Svaz byl založen jako dobrovolné občanské sdružení s cílem prosazovat zájmy neslyšících sportovců v České republice a na mezinárodním poli (Panská, 2013). Pod původním názvem svaz působil až do roku 2022, kdy nabyl nový název Český deaflympijský výbor (Český deaflympijský výbor, nedatováno). Výbor dle informací z vlastních webových stránek zaštiťuje činnost sportovních klubů v České republice, pořádá Mistrovství ČR a propaguje výsledky neslyšících sportovců na mezinárodních akcích.

Deaflympiády, dříve nazývané jako Světové hry neslyšících, představují vrcholné mezinárodní soutěže pro neslyšící sportovce (Panská, 2013). Pořádají se samostatně, tj. mimo paralympijské hry, a to hlavně z organizačních důvodů. Sportovci se sluchovým postižením nejsou v rámci této soutěže dále rozdělováni podle svého postižení, jak tomu bývá na paralympijských hrách, ale pouze podle sportovních disciplín, ve kterých soutěží. Specifická je také vizuální signalizace, která samozřejmě nahrazuje běžně používanou signalizaci zvukovou (Český deaflympijský výbor, nedatováno). Naši reprezentanti se, dle Panské (2013) deaflympijských her účastnili poprvé v roce 1928 a z Amsterdamu si rovnou přivezli první medaili (stříbrnou medaili získal fotbalový tým Československé republiky).

Pro mezinárodní sport neslyšících platí přísná pravidla. To hlavní se týká dokazování ztráty sluchu, která u sportovce se sluchovým postižením musí přesahovat 55 dB na lepším uchu, aby se mohl soutěže účastnit (Český deaflympijský výbor, nedatováno). Tato kritéria převzaly i mnohé sportovní kluby, které na základě tohoto parametru přijímají nové členy. Dalším specifickým spojeným s účastí na deaflympijských hrách je zachování rovnosti mezi sportovci pomocí pravidla, které neumožňuje během sportovního výkonu (na rozdíl od paralympijských her) používat kompenzační pomůcky, tj. kochleární implantáty a sluchadla (Panská, 2013). Toto pravidlo koresponduje se samotným mottem patronské organizace mezinárodních soutěží pro neslyšící ICSD (International Committee of Sports for the Deaf), které v překladu zní „Rovnost na sportovním poli“ (Kudláček, Ješina, 2014).

2.4 Sport v rámci tělesné výchovy na ZŠ pro sluchově postižené v Praze

Výhodou základních škol pro sluchově postižené je, že i hodiny tělesné výchovy jsou vedeny speciálním pedagogem se zkušenostmi se sluchovým postižením. Tělesná výchova se zaměřuje na všestranné získání zkušeností s pohybem a zdokonalení se v těch sportech, které daná škola zrovna umožňuje na svém pozemku vykonávat. Za ideální přístup v tělesné výchově žáků se sluchovým postižením je považováno vedení k pozitivnímu prožitku z fyzické aktivity, zvyšování fyzické kondice a zvyšování povědomí o zdravém životním stylu (Kurková, 2010). Pro mnoho studentů je hodina tělesné výchovy jedinou fyzickou aktivitou, kterou v daný den vykonává (Stewart & Ellis, 1999; Zaccagnini, 2005 in Ramos, a kol., 2019). Při výuce tělesné výchovy je třeba u žáků se sluchovým postižením zohledňovat omezenou schopnost vnímat akustická upozornění a varovné signály, možný informační deficit a sníženou orientaci v prostoru. Důležité je vždy přihlížet k individuálním potřebám žáků a používat takovou formu komunikace a signalizace, jaká bude skupině nejlépe fungovat. Jak uvádí Kurková (2010), je také vhodné žáky vést k pochopení, proč je zdravý životní styl a pravidelný pohyb důležitý a jak se správně má daná aktivita vykonávat. Tyto kroky přispívají nejen k bezpečnosti tělesné výchovy, ale i k vybudování pozitivního vztahu ke zdravému životnímu stylu (Kurková, 2010).

Předmětem posledních výzkumů v oblasti tělesné výchovy žáků se sluchovým postižením se stalo mnoho témat, od preference jednotlivých sportů po vliv rodinného zázemí na postoje žáků se sluchovým postižením k tělesné výchově. Několik výzkumů na tato témata provedla právě Kurková (2010, 2018, 2020). Podle těchto výzkumů jsou mezi žáky na úrovni školní tělesné výchovy oblíbené hlavně míčové hry (u chlapců) a tanec. Kurková (2010) dále uvádí, že mezi klíčové faktory ovlivňující míru fyzické aktivity vykonávané teenagery se sluchovým postižením se řadí hlavně rodina a učitelé ZŠ pro sluchově postižené. Rodina i škola společně budují v dítěti zájem o aktivní životní styl. Základní školy pro sluchově postižené v Praze zřizují v rámci internátu volnočasové sportovní kroužky, které nabízejí příležitostné aktivní trávení volného času i žákům, kteří nechodí sportovat mimo školu. Navíc „pokud jde o tělesnou výchovu a sport, existuje dlouhá tradice každoročních celostátních sportovních soutěží pro studenty škol pro sluchově postižené.“ Kurková (2010).

Tyto soutěže nesou název Celostátní sportovní hry sluchově postiženého žactva (určené pro základní školy) a Celostátní hry sluchově postižené mládeže (pro střední školy) (Kurková, 2010). Hry se pořádají v České republice pravidelně od roku 1965 (Panská, 2013). Jejich organizátorem je vždy jedna ze škol pro sluchově postižené a školy se v pořadatelsví střídají (Kurková, 2010). Z této soutěže existuje možnost probojovat se ve svém sportu až k reprezentování České republiky na mezinárodní deaflympiádě (Kurková, 2010).

2.5 Možnosti volnočasového sportování osob se sluchovým postižením

Možnostmi sportování dětí se sluchovým postižením se zabývá například již zmiňovaná autorka Mgr. Petra Kurková, Ph.D. z katedry antropologie a zdravotní Univerzity Palackého v Olomouci. V rámci projektu Ministerstva zdravotnictví ČR s názvem „Máme na víc, než si myslíte“ zpracovala publikaci „Pohybové aktivity a sport osob se zdravotním postižením: adresář kontaktů“. V této publikaci je mimo jiné i seznam sportovišť (sportovních klubů) pro sluchově postižené rozříděných podle regionu, kde se v České republice nachází. „Publikace je určena rodičům dětí a mládeže se zdravotním postižením, odborníkům z praxe, případně dalším zájemcům o pohybové aktivity a sport osob se zdravotním postižením. Cílem je informovat o možnostech zapojení v pohybových aktivitách a sportu, v případě poradenských pracovišť informovat o možnostech, jaké nabízí jednotlivé školy, poskytnout poradenský servis.“ (Kurková, 2005). Kurková je sama neslyšící sportovkyně, která se ve své publikační činnosti věnuje zejména problematice sportu se sluchovým postižením a poskytuje náhled na různá specifika sportovní činnosti těchto osob. Mimo svou akademickou práci je Kurková zároveň historicky nejúspěšnější českou sportovkyní na zimních deaflympijských hrách (viz webové stránky ČDV).

Neslyšící sportovci mají v dnešní době lepší možnosti kolektivního sportovního vyžití, než tomu bylo dříve. Spousta sportovců se sluchovým postižením se dokonce sportu věnuje po boku slyšících, a to díky sluchadlům a kochleárním implantátům. Tyto kompenzační pomůcky umožňují svým uživatelům komunikaci mluvenou řečí, která hraje klíčovou roli v jejich zapojení do kolektivního sportu slyšících.

Vzhledem ke zlepšujícím se technologickým vlastnostem kochleárních implantátů se rozšiřuje také seznam sportů, které mohou sluchově postižení sportovci provozovat bez větších omezení. Například Aqua sady (kochleární implantáty značky Nucleus) usnadňují nejen sprchování a koupání, ale také umožňují svým uživatelům potápění, které bylo ještě nedávno považováno za nebezpečné, zvláště v rámci hodin tělesné výchovy. Jak uvádí například Jinochová (2019) ve své diplomové práci, před nástupem vodotěsných doplňků nebylo ojedinělé vnější části implantátu při plavání raději odkládat.

V případě sportování neslyšících osob společně se slyšícími bychom pochopitelně mohli narazit na komunikační bariéru. Navíc stále existuje možnost, že tuto bariéru vnímají i osoby kompenzující svou sluchovou vadu sluchadlem nebo implantátem. Této otázce se mimo jiné budu věnovat v praktické části práce.

2.6 Sportovní kluby pro neslyšící v České republice

„Činnost sportovního klubu je ozvlášťující důležitá platforma individuálního dozrání sportovců v procesu socializace“ (Sekot, 2006).

Sport osob se sluchovým postižením podporuje od roku 1993 v České republice Český svaz neslyšících sportovců (ČSNS) nesoucí od roku 2022 nový název Český deaflympijský výbor (Panská, 2013). Toto občanské sdružení funguje jako jednotný svaz podobný svou činností olympijskému výboru (Český deaflympijský výbor, nedatováno). Podle svých webových stránek svaz zastřešuje mimo jiné i činnost několika sportovních klubů pro neslyšící, které působí v rámci tohoto sdružení:

1. PSKN – Pražský sportovní klub Neslyšících
2. SK Olympia Praha
3. BSKN České Budějovice
4. Oddíl SP, TJ Spartak Pelhřimov
5. SKN Brno
6. SKN Skivelo Olomouc
7. SKN Hradec Králové
8. SKN Kroměříž
9. SKN Plzeň
10. SSK Vítkovice
11. TJ neslyšících Jihlava
12. TJ Sever oddíl neslyšících Ústí nad Labem
13. TJ Slovan Zlín
14. TJ Valašské Meziříčí

(Český deaflympijský výbor, nedatováno)

Pod Český deaflympijský výbor je zařazeno několik sportů: atletika, badminton, beach volejbal, bowling, cyklistika, curling, hokej, kopaná a futsal, lyžování, orientační běh, plavání, snowboard, střelectví, stolní tenis, šachy, tenis, volejbal. Neslyšící rovněž provozují nedeaflympijské sporty, jako jsou kuželky a squash. Deaflympijský výbor má také webové stránky, které velmi přehledně zprostředkovávají kontakty případným zájemcům o sportovní vyžití v konkrétním klubu pro neslyšící sportovce.

Tyto webové stránky jsou dostupnější variantou ucelených adresářů a seznamů dostupných sportů, které byly v minulosti publikovány v knižní podobě některými autory, jako je například Kurková (2005) a Panská (2013). Tyto informační zdroje mají potenciál i ve využití členy komunity Neslyšících, kteří nejsou nositeli kochleárních implantátů a kteří budou spíše vyhledávat sport v klubech pro neslyšící. Jejich jedinou nevýhodou je, že informace v nich obsažené již nemusí být aktuální.

Možnosti členství ve sportovních klubech pro neslyšící v Praze

Na webových stránkách deaflympijského výboru jsou prezentovány celkem dva sportovní kluby, které působí na území hlavního města Prahy, a to 1.PSKN (1. Pražský sportovní klub Neslyšících) a SK Olympia Praha SPS (Český deaflympijský výbor, nedatováno).

Stát se členem sportovního klubu Olympia není těžké. Stačí si na jejich webových stránkách stáhnout a vyplnit přihlášku a zaplatit registrační poplatek ve výši 100 Kč. Jedinou podmínkou členství v klubu je potvrzení specializovaného lékaře, foniatra, o oboustranné vadě sluchu se ztrátou větší než 55 dB na lepším uchu. Členové SK Olympia odvádí klubu pravidelný členský příspěvek, který nyní činí ročně 300-500 Kč, podle věku sportovce. Sportovní klub pobírá dotace z Národní sportovní agentury a výměnou za vedení sportovních deníků, které fungují jako zapisování docházky sportovců na tréninky a soutěže, jim poskytuje určitou podporu. SK Olympia nabízí celou řadu sportů, které mohou neslyšící sportovci v Praze provozovat. Mezi nimi je například fotbal, futsal, badminton, atletika, šachy, plavání, volejbal, karate, tenis a orientační běh (SK Olympia Praha, nedatováno). Sportovní klub má dle webových stránek Českého deaflympijského výboru ke dni 1.1.2024 kolem 160 členů

První pražský sportovní klub neslyšících (1.PSKN) je mezi sportujícími neslyšícími tradiční záležitostí (Panská, 2013). Klub funguje od roku 1922 a sídlí v Praze v Modřanech. Jeho činnost je nyní již rozšířena na celou Českou republiku, jelikož nabízí i členství v lyžařském oddíle. Jak je patrné z webových stránek klubu, členem se může stát výjimečně i slyšící člověk. Jeho zařazení do členské základny ovšem podléhá schválení v rámci členské schůze. V rámci sportovního klubu působí samostatně několik oddílů, jejichž zástupci se shromažďují na členských schůzích. Jednotlivé oddíly mají i vlastní sociální sítě, kde je možné sledovat jejich úspěchy. Klub svým členům nabízí v rámci oddílů sporty jako je atletika, badminton, volejbal, curling, futsal, stolní tenis, šachy, šipky, lední hokej, plavání a několik dalších (1. PSKN, nedatováno).

3 Mimoškolní sportovní aktivity žáků se sluchovým postižením v Praze

Potřebnost řešit výzkumný problém vychází z přesvědčení, že „sport potřebuje každé dítě, sluch není to nejdůležitější“, jak zmiňuje lyžařka Veronika Grygarová v rozhovoru pro idetskysluch.cz z roku 2021. Obecně platí, že každý člověk potřebuje pohybovou aktivitu, (viz kapitola 2.1). Podle Národní zprávy o pohybové aktivitě českých dětí a mládeže z roku 2022 téměř polovina dětí a dospívajících nebyla mezi lety 2018 a 2019 dostatečně pohybově aktivní, přestože měly podporu rodiny i dostatek sportovních příležitostí v okolí školy a bydliště (Gába a kol., 2022). Děti tedy navzdory vhodným podmínkám nemají tolik pohybu, kolik by potřebovaly, což je autory Národní zprávy způsobeno také současnými trendy spojenými s trávením volného času u obrazovek (Gába a kol., 2022).

Sběr dat pro Národní zprávu se orientoval obecně na děti a dospívající v České republice. Jak jsou na tom ale děti se sluchovým postižením? Mají o sportování zájem? A mají k němu dostatek podpory a příležitostí? Výzkum, který je součástí bakalářské práce, se orientuje na zjištění, zda je sport skutečně aktivitou, kterou mají děti se sluchovým postižením zájem vykonávat a zda ji ve volném čase vykonávají. Zároveň se výzkum orientuje na otázku, zda mají děti a dospívající se sluchovým postižením v Praze dostatek příležitostí sportovat a co konkrétně je ve sportu případně omezuje.

3.1 Cíle výzkumu

Výzkum, který tato práce předkládá, se zabývá mimoškolními sportovními aktivitami žáků ZŠ pro sluchově postižené v Praze.

Výzkumný problém: Jaké jsou postoje žáků ZŠ pro sluchově postižené v Praze k mimoškolní sportovní aktivitě?

Cílem výzkumu bylo zjistit postoje žáků ZŠ pro sluchově postižené ke sportu a odpovědět na výzkumné otázky:

V1: Je sport důležitou součástí života žáků ZŠ pro sluchově postižené v Praze?

V2: Vnímají tito žáci bariéry v komunikaci v oblasti sportu? Ovlivňuje komunikace jejich zapojení do mimoškolní sportovní činnosti?

V3: Je mezi těmito žáky zájem o sportovní kluby pro neslyšící?

V4: Na základě čeho si žáci vybírají svůj sport a případně sportovní klub?

3.2 Metodologie a metody výzkumu

Výzkum je kvantitativního charakteru. Ke sběru informací o žácích ZŠ pro sluchově postižené v Praze byla použita metoda dotazování. Výzkumným nástrojem této metody byly dotazníky, jejichž součástí byla i Likertova škála pro výzkum postojů.

Zháněl (2014) charakterizuje dotazník jako prostředek sběru dat, který vyplňuje zkoumaná osoba. „Dotazníky slouží k získávání informací o myšlení, zkušenostech, pocitech, postojích, názorech, znalostech hodnotách a intencích“ (Zháněl, 2014).

Pojem postoj lze charakterizovat jako relativně stabilní, naučené hodnocení určitých objektů nebo jednání (Vávra, 2006 in Potměšilová, Fojtíková Roubalová, 2017). Postoj je „psychologická tendence, která se projevuje v hodnocení konkrétní entity s jistým stupněm upřednostňování, nebo odmítání“ (Eagly, Chaiken, 1998 in Výrost a kol., 2019). Podle Tessera (1993 in Výrost a kol., 2019) je část postojů člověku vrozená. Většinu našich postojů ale „získáváme v průběhu našeho života přímo prostřednictvím osobní zkušenosti s objekty

(Brendl, Higgins, 1996 in Výrost a kol., 2019), nebo zprostředkovaně, sociálním učením“ (Výrost a kol., 2019). V této práci představují postoje měřitelný ukazatel toho, jak moc je sport oblíbený mezi účastníky výzkumu.

Postojové škály se dle Černouškové (1988) „skládají z určitého počtu výroků, se kterými respondent více či méně souhlasí či nesouhlasí. Postojové škály také implikují neutrální postoj, jenž je umístěn mezi protipóly souhlasu a nesouhlasu“ (Černoušková, 1988 in Šafránková, Kocourková, 2011). Postojové škály umožňují, za předpokladu srozumitelného formulování jednoduchých výroků, identifikovat, v jakém stupni respondent výrok přijímá či odmítá (Šafránková, Kocourková, 2011).

K sestavení výzkumného vzorku byl použit záměrný výběr, který se vyznačuje tím, že „o výběru jistého prvku nerozhoduje náhoda, ale buď úsudek výzkumníka, nebo úsudek zkoumané osoby“ (Chráska, 2003).

3.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Výzkum byl prováděn na třech základních školách pro sluchově postižené v Praze. Jeho účastníky byli žáci druhého stupně ve věku od 12 do 17 let. Dotazovaní žáci komunikovali buď mluvenou řečí, znakovým jazykem, nebo používali oba způsoby komunikace. Ve výzkumném vzorku se objevují žáci s kochleárním implantátem, se sluchadly a také žáci, kteří neužívají žádnou ze zmíněných kompenzačních pomůcek.

3.4 Výzkumné šetření

Výzkum probíhal pomocí dotazníků, které byly administrovány celkem ve třech pražských školách. Škola v Ječné ulici dostala na vlastní žádost dotazníky v elektronické podobě a její žáci, komunikující orální řečí, vyplnili dotazníky samostatně. V Holečkově byla administrace dotazníků poněkud komplikovanější, jelikož její žáci komunikují převážně znakovým jazykem a bylo potřeba jim otázky přeložit a vysvětlit. Toho by nebylo možné dosáhnout bez pomoci neslyšících asistentek. Při realizaci této části výzkumu jsem byla ve třídě přítomna. Žáci z Výmolovy, kde výzkum probíhal jako poslední, dotazníky vyplňovali v papírové podobě také s pomocí učitele.

Dotazník se skládal ze tří částí. V první části žáci vyplňovali demografické údaje o sobě a své škole. Druhá část byla zaměřena na zjišťování postojů žáků ke sportovním aktivitám a k jejímu zpracování byla použita Likertova škála. Žáci měli za úkol vyznačit na pětistupňové škále míru svého souhlasu s daným tvrzením.

Třetí část dotazníku se zaměřovala na sportovní kluby, speciálně potom na kluby pro neslyšící. Třetí část byla rozdělena na otázky povinné, které se týkaly všech respondentů a otázky dobrovolné, které byly směřovány na vlastní činnost ve sportovních klubech (tuto část vyplňovali pouze žáci, kteří uvedli, že sportují v rámci nějakého sportovního klubu). Vzorový dotazník je součástí přílohy bakalářské práce.

Data, která byla pomocí dotazníků získána, byla přepsána do jednotného souboru v elektronické podobě. Jejich vyhodnocení je věnována příští kapitola.

3.5 Výsledky výzkumného šetření

Demografické údaje

Výzkumu se celkem zúčastnilo 39 žáků ZŠ pro sluchově postižené v Praze. Všechny tři pražské školy byly ve vzorku zastoupeny rovnoměrně v rozmezí 12-14 žáků na danou školu. Ve výzkumném vzorku bylo rovnoměrné zastoupení napříč ročníky. Nejmladším respondentům bylo 12 let a nejstaršímu 17.

Název školy	Počet respondentů
SŠ, ZŠ a MŠ pro sluchově postižené, Praha 5, Výmolova	12
SŠ, ZŠ a MŠ pro sluchově postižené, Praha 5, Holečkova	14
Gymnázium, SOŠ, ZŠ a MŠ pro sluchově postižené, Praha 2, Ječná	13

Tabulka č. 1 - zastoupení jednotlivých ZŠ pro sluchově postižené ve výzkumu,

Ročník ZŠ	Počet respondentů
6. roč.	7
7. roč.	6
8. roč.	9
9. roč.	7
10. roč.	10

Tabulka č. 2 - zastoupení jednotlivých ročníků ZŠ zdroj: vlastní výroba

Věk	Počet respondentů
12 let	4
13 let	6
14 let	12
15 let	10
16 let	6
17 let	1

Tabulka č. 3 - věk respondentů, zdroj: vlastní výroba

Z celkového počtu 39 respondentů 15 žáků uvedlo, že jsou uživateli sluchadel a 6 žáků mělo kochleární implantát. Více než 40 % dotázaných uvedlo jako způsob své komunikace český znakový jazyk, 13 žáků odpovědělo, že mluví a 10 žáků používá v komunikaci s okolím oba způsoby komunikace.

Název kompenzační pomůcky	Počet respondentů, kteří ji využívají
Kochleární implantát	6
Sluchadla	15
Bez kompenzační pomůcky	18

Tabulka č. 4 - Kompenzační pomůcky, zdroj: vlastní výroba

Způsob komunikace	Počet respondentů
Český znakový jazyk	16
Orální český jazyk (mluvení)	13
Obojí	10

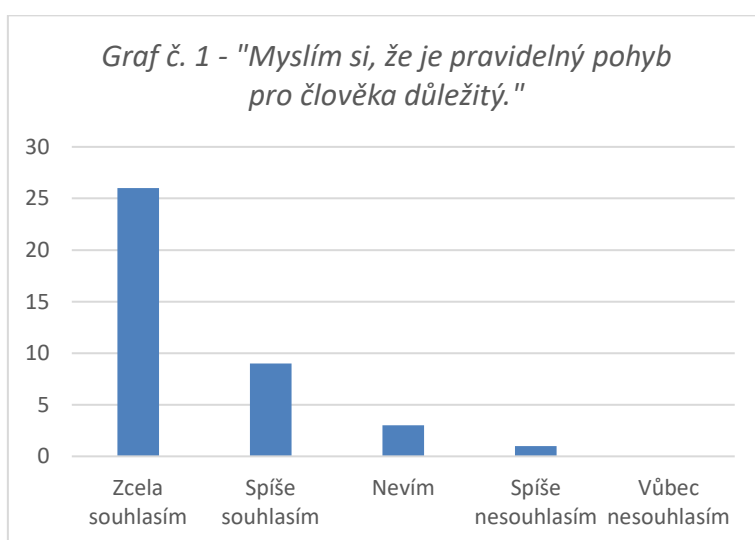
Tabulka č. 5 - způsob komunikace s okolím, zdroj: vlastní výroba

Část 1 – Postoje

První část dotazníku byla zaměřená na postoje účastníků výzkumu k mimoškolním sportovním aktivitám. Žáci měli za úkol zaškrtnout, jak moc souhlasí/nesouhlasí s předloženým tvrzením v bodech 1-12.

Otázka č. 1. Myslím si, že je pravidelný pohyb pro člověka důležitý.

Pomocí této otázky bylo zjišťováno, zda mají dotázaní žáci povědomí o benefitech pravidelné pohybové aktivity a jejím vlivu na celkové zdraví člověka.

Graf č 1, zdroj: vlastní výroba

Z grafu je patrné, že většina (35 žáků) ze 39 dotázaných žáků se přiklání k tvrzení, že pravidelný pohyb je důležitý pro život člověka. Naopak se nenašel nikdo, kdo by s tvrzením vůbec nesouhlasil. Lze tedy konstatovat, že dotázaní žáci mají povědomí o vlivu pohybových aktivit na zdraví člověka a považují pohyb za důležitý.

Otázka č. 2. Můj sluchový handicap mě v oblasti sportu omezuje.

Cílem bylo zjistit, zda dotázaní žáci považují své sluchové postižení za omezující z hlediska celkového vykonávání pohybové aktivity.

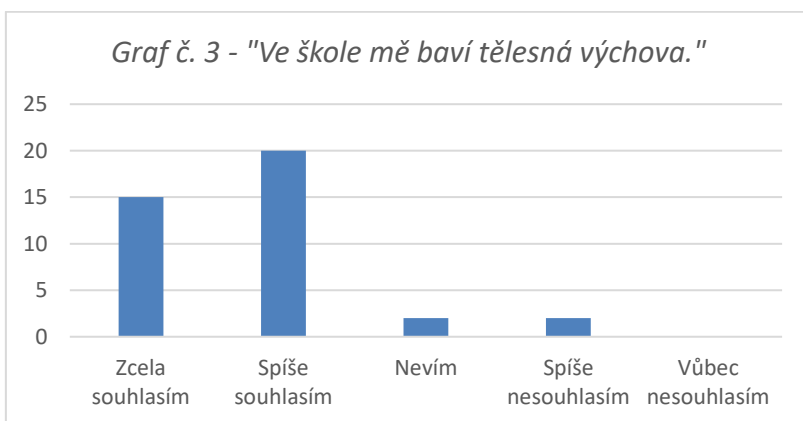

Graf č. 2, zdroj: vlastní výroba

Z celkového počtu 39 zúčastněných žáků jich 13 uvedlo, že je dle jejich názoru sluchový handicap ve sportu (spíše) omezuje. Na stejnou otázku 12 žáků odpovědělo, že sluchové postižení je rozhodně neomezuje (s tvrzením vůbec nesouhlasí). Z odpovědí na tuto otázku vyplývá, že přibližně třetina žáků vnímá své sluchové postižení jako omezující faktor při vykonávání pohybových aktivit, třetina žáků má k této otázce neutrální postoj a třetina nepovažuje sluchové postižení za omezující.

Otázka č. 3. Ve škole mě baví tělesná výchova.

Otázka byla mířena na sportovní činnost v rámci tělesné výchovy a měla za úkol zjistit, zda mají dotázaní žáci k tělesné výchově kladný vztah a zda se rádi věnují sportu alespoň na školní úrovni.

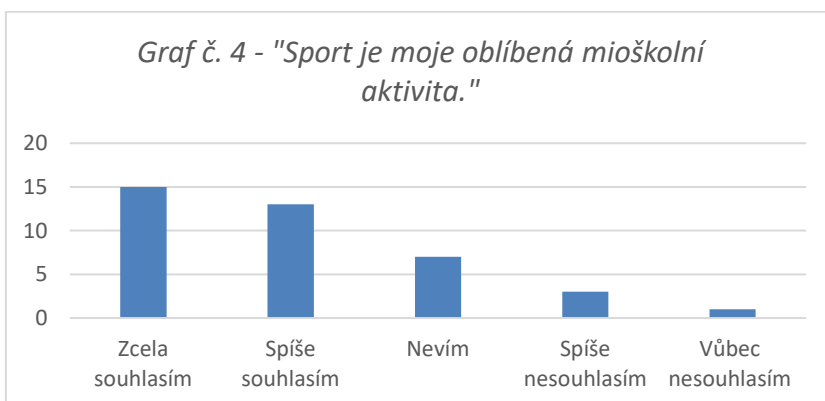

Graf č. 3, zdroj: vlastní výroba

Většinu dotázaných žáků podle jejich výpovědi baví ve škole tělesná výchova, jak je patrné z grafu č. 3, a mají tedy dobrý důvod pro účast na pohybových aktivitách i mimo školu.

Otázka č. 4. Sport je moje oblíbená mimoškolní aktivita.

Tato otázka již cíleně zjišťuje, zda tito žáci rádi sportují i mimo školu, tedy mimo tělesnou výchovu a je pro tento výzkum stěžejní.

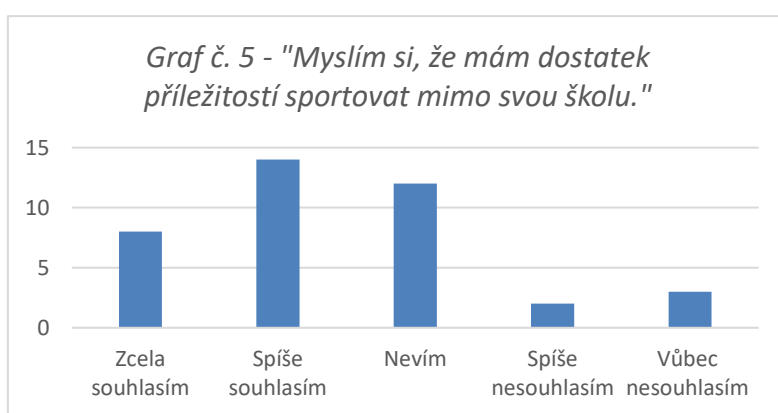
Graf č. 4, zdroj: vlastní výroba

Celkem 28 z celkových 39 dotázaných žáků uvedlo, že rádi sportují i mimo školu. Toto zjištění bylo pro výzkum důležité a umožnilo administraci druhé části dotazníku zaměřené na konkrétní sporty a sportovní kluby.

Sport je tedy oblíbená mimoškolní aktivita dotázaných žáků a jejich postoje ke sportu jsou vesměs kladné jak v případě tělesné výchovy, tak i v oblasti mimoškolního sportování.

Otázka č. 5. **Myslím si, že mám dostatek příležitostí sportovat mimo svou školu.**

Tato otázka byla mířená na fakt, že samotný kladný postoj ke sportu nemusí stačit k jeho aktivnímu provozování a měla za úkol odhalit, zda dotázaní žáci mají mimo školu dostatek příležitostí věnovat se sportovní aktivitě.

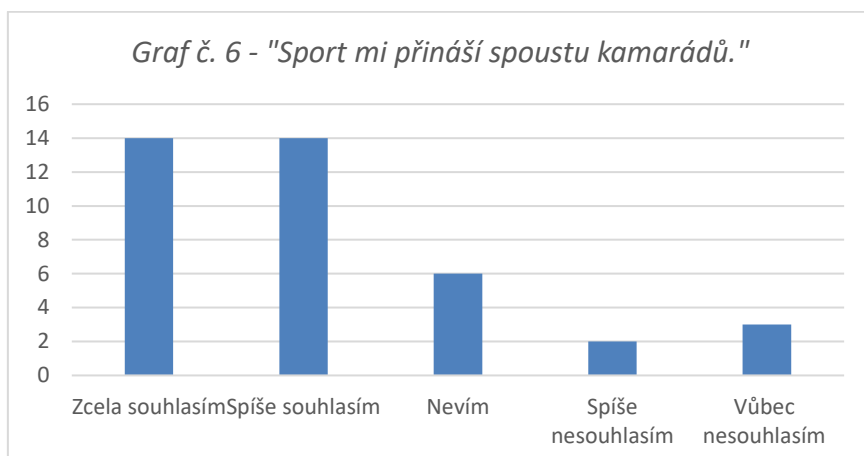
Graf č. 5, zdroj: vlastní výroba

Více než polovina (22 z celkových 39) žáků uvedla, že má dostatek příležitostí sportovat i mimo školní prostředí. Celkem 12 žáků uvedlo, že neví, zda mají dostatek příležitostí sportovat mimo školu. Kladný postoj k množství mimoškolních sportovních příležitostí je důležitý, protože naznačuje, že tito žáci nejsou odkázáni pouze na školní kroužky a tělesnou výchovu. Dotázaní žáci vnímají, že mají dostatek možností i v okolí školy nebo bydliště.

Otázka č. 6. **Sport mi přináší spoustu kamarádů.**

Otázka byla do dotazníku zařazena proto, že sport má kromě zdravotních benefitů také obrovský sociální význam, jak naznačuje teoretická část práce. Cílem otázky bylo tedy zjistit, jak se dotázaní žáci postaví k tvrzení, že jim sport přináší kamarády, a tedy jak moc velký sociální význam má sport pro oslovené žáky se sluchovým postižením.

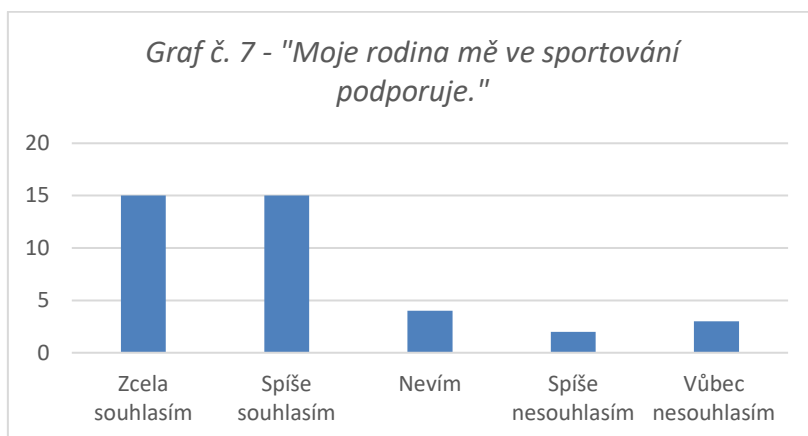

Graf č. 6, zdroj: vlastní výroba

Až 71 % (28 z celkových 39) dotázaných v nějaké míře souhlasí s tvrzením, že jim sport přináší spoustu kamarádů. S tímto tvrzením (spíše) nesouhlasilo pouze 5 žáků. Postoje dotázaných k tomuto tvrzení jsou tedy převážně kladné a lze říci, že i těmto žákům sportovní aktivita dokáže zprostředkovat důležitý sociální kontakt s vrstevníky a sport je pro ně formou trávení času s kamarády.

Otázka č. 7. Moje rodina mě ve sportování podporuje.

Podpora v rodinném prostředí je mimo celkový postoj k pohybu dalším důležitým předpokladem volnočasové sportovní činnosti žáků na základní škole. Otázka měla za úkol zjistit, zda mají dotázaní žáci podporu rodiny v oblasti sportování. Je jasné, že podpora rodiny je široký pojem a nemusí ještě znamenat, že je-li podporováno, bude dítě navštěvovat sportovní kroužek. Tato práce není ovšem zaměřena pouze na sportovní kluby a pro zjišťování celkových postojů ke sportu je v obecné rovině důležité znát i postoj žáků k míře podpory v rodinném prostředí.

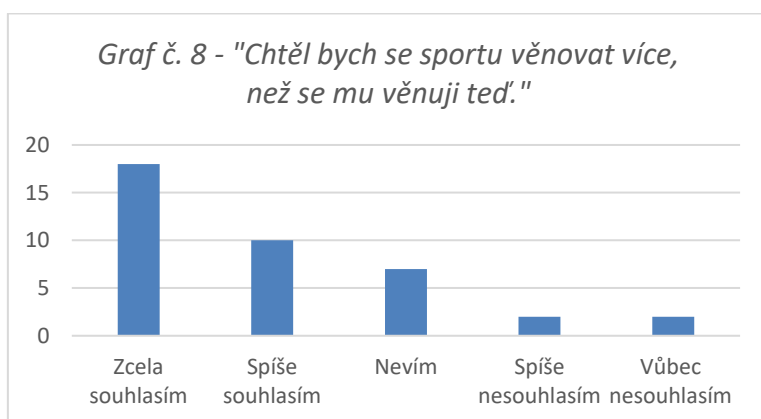
Graf č. 7, zdroj: vlastní výroba

Žáci se spíše přikláněli k tvrzení, že mají v rodinném prostředí dostatek podpory ke sportovní aktivitě. Naopak pouze 3 žáci uvedli, že je rodina ve sportu nepodporuje vůbec.

Z dosavadních odpovědí lze tedy konstatovat, že sport je mezi dotázanými žáky oblíbenou aktivitou jak ve škole, tak i ve volném čase a že k mimoškolnímu sportování mají množství důležitých předpokladů. Mezi tyto předpoklady se řadí kladný postoj k pohybové aktivitě, podpora rodinného prostředí, možnost být s kamarády mimo školu a dostatek mimoškolních sportovních příležitostí.

Otázka č. 8. Chtěl bych se sportu věnovat více, než se mu věnuji teď.

Otázka č. 8 je spíše doplňující a byla zařazena i pro případ, že žáci mají málo sportovních příležitostí a chtěli by jich mít více.

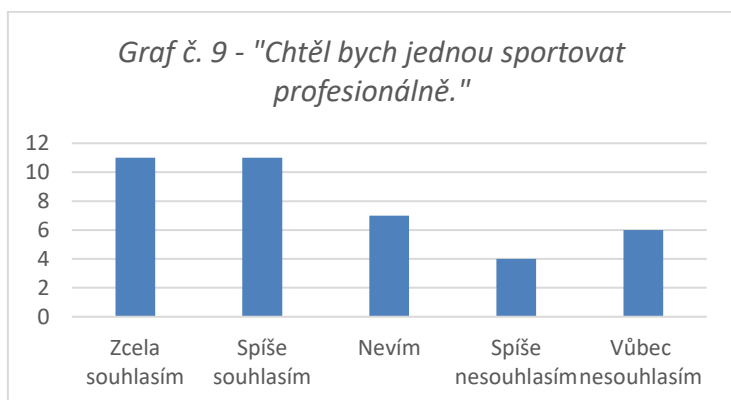

Graf č. 8, zdroj: vlastní výroba

K tvrzení „chtěl bych se sportu věnovat více, než se mu věnuji teď“ se přiklonilo přes 70 % dotázaných (28 žáků), z nichž 18 uvedlo, že s tímto tvrzením zcela souhlasí. Naopak nesouhlas zde vyjádřili pouze čtyři žáci. Postoj žáků k tomuto tvrzení je jasným ukazatelem toho, že sport je skutečně jejich oblíbená mimoškolní aktivita. Ačkoli tyto žáci uvedli, že mají dostatek příležitostí sportovat mimo školu a většina z nich se sportu věnuje, chtěli by svoji činnost v této oblasti ještě rozšířit.

Otázka č. 9. Chtěl bych jednou sportovat profesionálně.

Sport nemusí být provozován pouze na rekreační úrovni. Pomocí otázky č. 9 bylo tedy zjišťováno, jaký postoj zaujímají žáci vůči možnosti vlastního výkonnostního sportování a zda je profesionální sportovní činnost něco, co by tyto žáci jednou chtěli dělat.

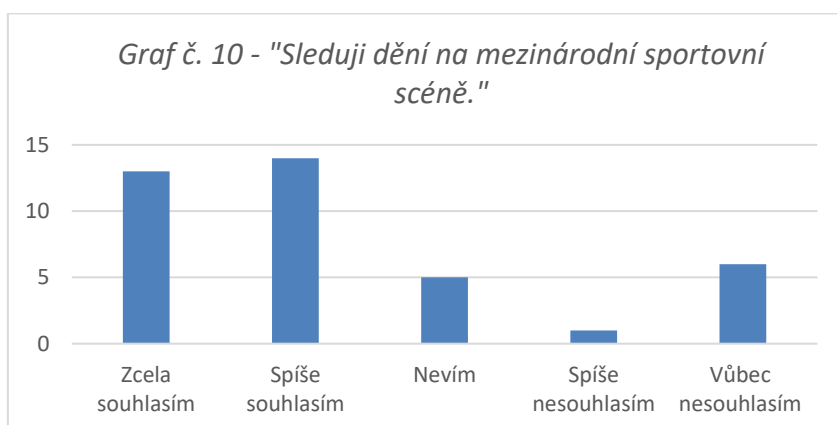

Graf č. 9, zdroj: vlastní výroba

Tato otázka, která byla do dotazníku zařazena spíše navíc, přinesla zjištění, že více než polovina dotázaných žáků si umí představit sportování na profesionální úrovni. S tímto tvrzením, jak vyplývá z grafu č. 9, nesouhlasilo celkem 10 žáků a 7 žáků zaujímalo k profesionálnímu sportování neutrální postoj.

Otázka č. 10. Sleduji dění na mezinárodní sportovní scéně.

V této části dotazníku došlo k přesunu od vlastních sportovních aktivit ke zkoumání postojů k medializovanému sportu se snahou zjistit, zda oslovení žáci sledují sportovní události (např. přímo sportovní hry pro neslyšící).

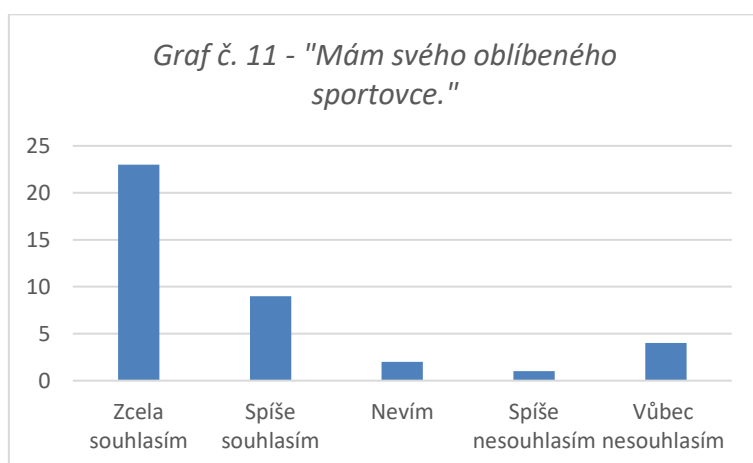

Graf č. 10, zdroj: vlastní výroba

Skoro 70 % žáků uvedlo, že nějakým způsobem sleduje dění na mezinárodní sportovní scéně. Pouze 7 žáků uvedlo, že sportovní události (spíše) nesleduje. Sport je tedy pro dotázané žáky také něčím, co rádi sledují a nejen vykonávají.

Otázka č. 11. **Mám svého oblíbeného sportovce.**

V této otázce bylo zjišťováno, zda mají dotázaní žáci oblíbeného sportovce, o kterého se nějakým způsobem zajímají. Záměrně nebylo zjišťováno, zda je tento sportovec slyšící nebo neslyšící, jelikož to není pro výzkum relevantní.

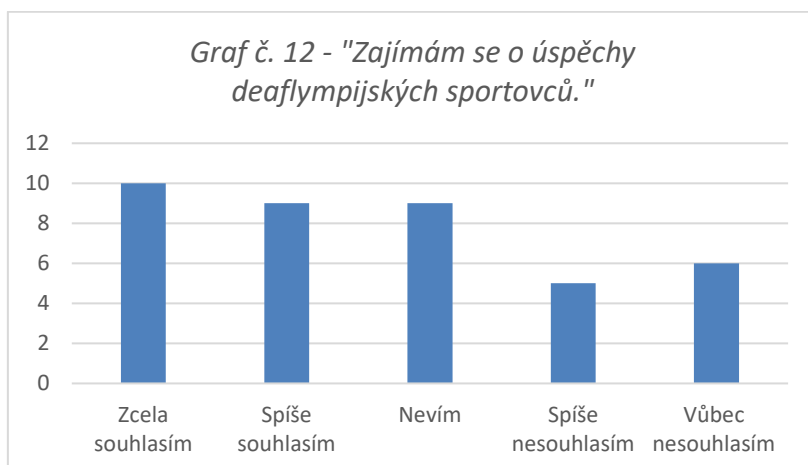

Graf č. 11, zdroj: vlastní výroba

Přes 80 % z dotázaných žáků má nějakého oblíbeného sportovce. Celkem 23 žáků uvedlo, že s tímto tvrzením zcela souhlasí. Naopak pouze 4 žáci zaujali k této otázce zcela odmítavý postoj.

Otázka č. 12. **Zajímám se o úspěchy deaflympijských sportovců.**

Tato otázka byla naopak cíleně zaměřena na postoje ke sledování činnosti sportovců se sluchovým postižením a měla za úkol zjistit, jaký postoj mají dotázaní žáci k této oblasti sportu.

Graf č. 12, zdroj: vlastní výroba

Postoje dotázaných žáků k tomuto tvrzení byly z celého dotazníku nejvíce rozdílné. Skoro 49 % (19 žáků) s tvrzením spíše souhlasilo, zatímco 28 % (11 žáků) se přiklánělo na opačnou stranu a 23 % (9 žáků) odpovědělo, že neví. Tato rozporuplná tvrzení jsou přinejmenším zajímavá. Otázka, zda se děti se sluchovým postižením zajímají spíše o sport slyšících nebo neslyšících, by jistě mohla být předmětem dalšího výzkumu.

Část 2 – Sportovní kluby

Druhá část dotazníku byla zaměřena na konkrétní mimoškolní sportovní činnost dotázaných žáků se sluchovým postižením. Otázky č. 1, 2, 3, 4, 5, 11 a 12 se týkaly všech 39 respondentů a byly v dotazníku označeny jako povinné. Zbylé otázky uprostřed třetí části byly zaměřené na žáky, kteří svou volnočasovou sportovní aktivitu vykonávají v rámci nějakého sportovního klubu. Tyto otázky (č. 6, 7, 8, 9 a 10) vyplnilo pouze 12 žáků.

Otázka č. 1. Účastníš se sportovních akcí, které pořádá tvoje škola?

Otázka byla do výzkumu zařazena s předpokladem, že školy nabízí (dle svých webových stránek) množství sportovních akcí, které nesouvisí s klubovou sportovní činností. Tudiž existuje možnost, že žáci rádi sportují, ale stačí jim účastnit se školních akcí.

Z celkového počtu 39 žáků jich 28 uvedlo, že se školních sportovních akcí účastní. Zbylých 11 žáků odpovědělo, že se akcí neúčastní.

Otázka č. 2. Jakému sportu se věnuješ?

Cílem této otázky bylo zmapovat, jak široké množství sportů žáci se sluchovým postižením v Praze provozují a které ze sportovních činností jsou mezi těmito žáky nejoblíbenější.

Graf č. 13, zdroj: vlastní výroba

Z odpovědí na tuto otázku je jasné, že sportovní zaměření dotázaných žáků se sluchovým postižením je skutečně široké. V grafu je zvýrazněno celkem 22 různých sportů, kterým se tyto žáci věnují, přičemž největším favoritem je zjevně fotbal a poté basketbal. Je tedy možné konstatovat, že v Praze mají děti se sluchovým postižením mnoho možností v oblasti sportu a ani například plavání a míčové sporty, které mohou být v kontextu sluchového postižení uváděny jako rizikové, rozhodně nejsou mimo možnosti těchto osob.

Otázka č. 3. Proč sis vybral tento sport?

Při zařazování této otázky bylo cílem zjistit, zda jsou žáci například nuceni vybírat si sport podle vzdálenosti od bydliště (od školy), nebo se mohou rozhodovat na základě svých preferencí.

Na tuto otázku odpovědělo také všech 39 dotázaných žáků. U 5 žáků nedošlo k porozumění otázce, zbylých 33 žáků odpovědělo, že důvodem jejich výběru byl zájem o konkrétní sport. Jeden žák odpověděl, že byl k danému sportu veden od mala.

Otázka č. 4. Sportuješ společně se slyšícími sportovci?

Na otázku odpovědělo 39 respondentů. Kladně odpovědělo 19 žáků. Zbylých 20 žáků odpovědělo, že sportuje odděleně od slyšících sportovců.

Zde může být jistá souvislost s předchozí otázkou č. 12, která byla zaměřena na sledování úspěchů deaflympijských sportovců. Jak bylo již u zmíněné otázky navrženo, další výzkum by se mohl například věnovat preferencím prostředí slyšících nebo neslyšících sportovců. Z odpovědí na tuto otázku je každopádně jasné, že žáci se sluchovým postižením nejsou limitováni na sportovní aktivity mezi neslyšícími, ale mohou tyto činnosti vykonávat společně se slyšícími.

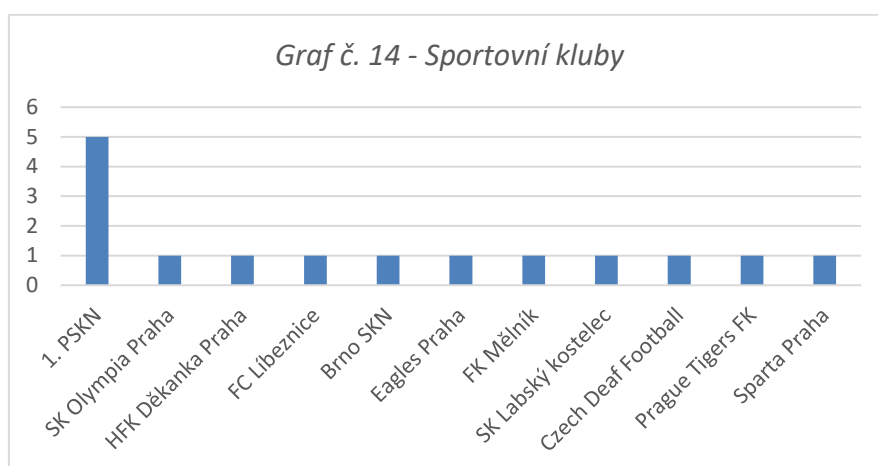
Otázka č. 5. Sportuješ v rámci nějakého sportovního klubu?

Otázka měla za úkol rozdělit účastníky výzkumu na dvě skupiny pro další dotazování. Na tuto otázku odpovědělo kladně pouze 12 sportovců, kterých se následně týkaly další otázky zaměřené na činnost v příslušných sportovních klubech (otázky 6-10). Zbylí žáci, kteří odpověděli záporně, se v dotazníku přesunuli rovnou na otázku 11. Tento postup byl ošetřen označením otázek 6-10 jako nepovinné a žákům byl postup vysvětlen.

Otázka č. 6. Jak se tvůj sportovní klub jmenuje?

Tato otázka zjišťovala, v jakých sportovních klubech dotázaní žáci nejčastěji sportují s cílem zaznamenat množství sportovců vedených v klubech pro neslyšící. Odpovědělo zde všech 12 žáků. Celkem 2 respondenti uvedli, že navštěvují více sportovních klubů (jeden z nich uvedl jako sportovní klub i reprezentační výběr fotbalu neslyšících). Celkem 6 sportovců uvedlo že navštěvuje klub pro neslyšící (5 z nich uvedlo 1.PSKN). Mezi odpověďmi figuroval i brněnský Sportovní klub neslyšících se zastoupením 1 žáka a národní fotbalový tým (také 1 zástupce). Další žáci uváděli, že navštěvují sportovní kluby pro slyšící, kterých bylo celkem 7 a každý klub měl ve vzorku 12 dotázaných 1 zástupce.

Graf č. 14, zdroj: vlastní výroba

Z grafu a odpovědí na otázku č. 6 lze vyčíst jisté potvrzení předchozího zjištění, že sportovci se sluchovým postižením nejsou vůbec limitováni na sportovní aktivity pro neslyšící. To se vztahuje i na kluby pro neslyšící, které jsou jednou, ale ne jedinou, možností, kde mohou tyto osoby svou sportovní činnost realizovat. Přesto mají tyto kluby mezi pražskými dětmi stále zástupce a tím udržují svou dlouholetou tradici.

Otázka č. 7. Nabízí tvůj sportovní klub i jiné sporty, než ten tvůj? Pokud ano, které to jsou?

Otázka č. 7 byla spíše doplňující. Z celkového počtu 11 respondentů, kteří na tuto otázku odpověděli, jich pouze 5 uvedlo, že jejich klub nabízí i jiné sporty, než je ten jejich. Vyjmenovat konkrétní sporty z nabídky příslušného klubu dokázali 4 respondenti.

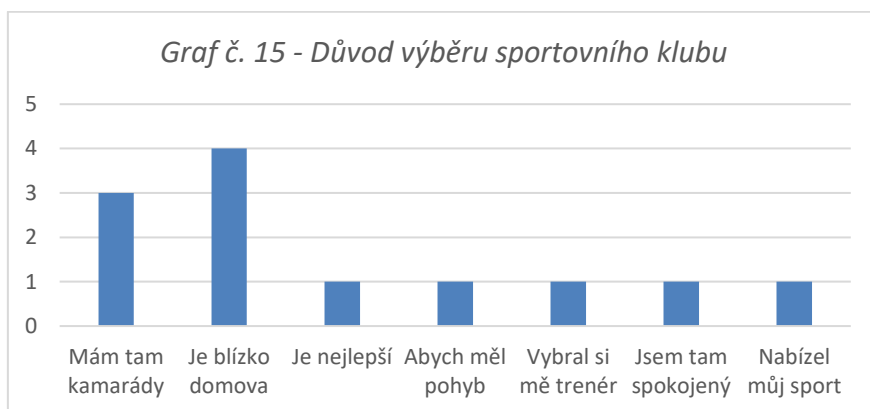
Otázka č. 8a. Je tvůj sportovní klub v Praze?

Na tuto otázku 9 žáků (z celkových 11) odpovědělo, že jejich sportovní klub se nachází v Praze. Tuto otázku doplňovala otázka č. **8b. Pokud tvůj sportovní klub není v Praze, kam za sportem dojíždíš?**

Zde z celkového počtu 3 respondentů odpověděli 2 že dojíždí na Mělník a 1 do Líbeznice u Prahy. Otázka byla ovšem limitována faktem, že žáci nemusí dojíždět za sportem, ale naopak do školy, a tudíž je mimopražský klub blízko jejich bydliště. Lze ale konstatovat, že možnosti sportování v klubech jsou pro tyto žáky otevřené nejen v Praze, ale i v jejím okolí.

Otázka č. 9. Proč sis vybral právě tento sportovní klub?

Tato otázka poněkud kopírovala již položenou otázku č. 3 ve stejné části dotazníku s tím rozdílem, že byla zaměřena pouze na žáky, kteří sportují v nějakém klubu. Ukázalo se, že ačkoli blízkost domova (školy) nehraje výraznou roli při výběru sportu, při výběru sportovního klubu je tomu jinak. Lokaci klubu poblíž domova uvedli jako důvod svého výběru 4 žáci. Lze předpokládat, že se to týká hlavně týmových sportů, ke kterým je potřeba trenér a celý organizovaný tým. Dalším větším faktorem výběru konkrétního klubu (který uvedli 3 žáci z 12) byl fakt, že dotyčný tam již měl kamarády, kteří již byli členy klubu.

Graf č. 15, zdroj: vlastní výroba

Otázka č. 10. Jak často chodíš na tréninky v rámci tvého sportovního klubu?

Tato otázka se stále týkala pouze sportovců, kteří působí v rámci nějakého sportovního klubu. Přesto na otázku odpovědělo 14 žáků, místo očekávaných 12. Dva žáci, kteří odpověděli navíc ale uvedli, že trénují mimo sportovní klub (jeden z nich třikrát a druhý jednou za týden). Ze zbylých 12 sportovců 5 uvedlo, že v rámci svého klubu trénuje jednou týdně, 2 trénují třikrát týdně, 1 trénuje třikrát nebo čtyřikrát týdně, jeden čtyřikrát týdně a jeden čtyřikrát až pětkrát týdně. Dva žáci odpověděli, že tréninky ve svých klubech navštěvují šestkrát týdně. Dotázané děti tedy, alespoň v rámci sportovních klubů, vykonávají sportovní aktivity pravidelně každý týden.

I zde je na místě doporučení pro další výzkum. Pro získání bližších informací o zbytku žáků, kteří nejsou součástí sportovního klubu, by bylo příště vhodné zařadit podobnou otázku i na začátek druhé části dotazníku a dát všem žákům možnost se vyjádřit, jak často během týdne sportují.

Otázka č. 11. Znáš v Praze nějaký (další) sportovní klub pro neslyšící? Jaký?

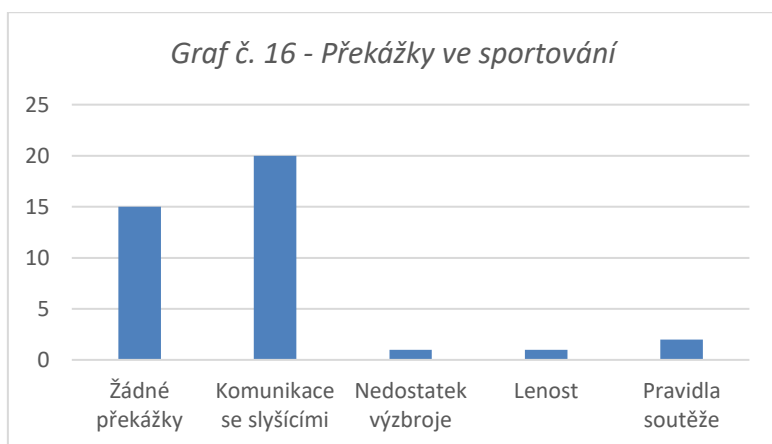
Otázka byla zaměřená na to, jaký mají dotázaní žáci přehled o sportovních klubech pro neslyšící v Praze a týkala se všech 39 respondentů, nikoli tedy pouze žáků sportujících v rámci klubů. Na tuto otázku odpovědělo 28 žáků, že žádný sportovní klub pro neslyšící v Praze neznají. U dvou žáků nedošlo k porozumění otázce. Zbylých 9 žáků uvedlo, že

nějaký klub znají – 5 žáků zmínilo 1. PSKN a 2 žáci zmínili SK Olympia Praha (dva žáci znali oba kluby). Jeden žák přímo uvedl, že zná „všechny“ pražské kluby pro neslyšící.

Z odpovědí na otázku č. 11 vyplývá, že dotázaní žáci nejsou příliš informovaní o sportovních klubech pro neslyšící v Praze. I zde by bylo možné doporučit další výzkum zabývající se informovaností o této problematice u žáků ZŠ pro sluchově postižené napříč Českou republikou a sledovat, zda je situace všude stejná.

Otázka č. 12. Je něco, co považuješ za překážku ve svém sportování? Pokud ano, co to je?

Otázka č. 12 byla záměrně umístěna až na úplném konci dotazníku, aby došlo k oddělení možných bariér souvisejících se sluchem z hlediska vykonávání sportovních aktivit (na které byla zaměřena otázka č. 2 v první části dotazníku), a komunikačních bariér.

Graf č. 16, zdroj: vlastní výroba

Na otázku odpovědělo všech 39 žáků. U jednoho žáka nedošlo k pochopení otázky. Pouze dva žáci uvedli, že ve sportu vnímají jinou překážku, než je komunikace se slyšícími (jeden z nich uvedl lenost a druhý nedostatek potřebné výzbroje). Celkem 15 žáků odpovědělo, že nevnímá žádnou překážku ve své sportovní činnosti. Dalších 20 žáků odpovědělo, že jako největší problém vnímá komunikaci se slyšícími. Pro doplnění někteří žáci upřesnili, že je omezuje zejména to, že neumí mluvit a nerozumí trenérovi

a spoluhráčům. Tedy navzdory tomu, že pouze přibližná třetina respondentů vnímá sluchové postižení ve sportu jako omezující, je komunikace významnou bariérou pro více než polovinu (20 z 39) dotázaných.

Navzdory komunikační bariéře se během výzkumu našli dva respondenti, kteří v předchozích bodech odpověděli, že hrají fotbal za mimopražský klub intaktních sportovců. Pro tyto dva sportovce byla vedle komunikace velkou překážkou úprava pravidel jejich soutěže. Oba shodně uvedli, že neslyšící sportovec může za fotbalové družstvo slyšících nastupovat, ale nevezmou ho do první ligy, tedy do nevyšší soutěže.

Na konci dotazníku měli žáci možnost se vyjádřit k tématu mimoškolní sportování se sluchovým postižením v Praze a uvést cokoli, co by k dotazníku chtěli doplnit. Většina žáků tuto možnost nevyužila.

Cílem výzkumu bylo zjistit, jaké jsou postoje žáků pražských ZŠ pro sluchově postižené k mimoškolní sportovní aktivitě a odpovědět na výzkumné otázky.

Postoje žáků druhého stupně ZŠ pro sluchově postižené v Praze ke sportu jako takovému jsou převážně kladné, a to jak v rovině aktivního účastnění se sportovních aktivit, tak na poli zájmu o cizí sportovní aktivity.

V1: Je sport důležitou součástí života žáků ZŠ pro sluchově postižené v Praze?

Z výzkumu vyplývá, že žáci druhého stupně ZŠ pro sluchově postižené v Praze si uvědomují důležitost pohybové aktivity pro život člověka a rádi tyto aktivity provozují jak ve škole, tak i ve volném čase. Lze konstatovat, že žáci příslušných ZŠ sledují mezinárodní sportovní dění, mají své oblíbené sportovce a sport mají spojený s podporou rodiny a s kamarády.

V2: Vnímají tito žáci bariéry v komunikaci v oblasti sportu? Ovlivňuje komunikace jejich zapojení do mimoškolní sportovní činnosti?

Polovina dotázaných žáků vnímá své sluchové postižení v oblasti sportu jako omezující. Ačkoli více než polovina dotázaných uvedla, že komunikuje mluvenou řečí, z dotazníkového šetření vychází komunikace se slyšícími jako značný problém v oblasti mimoškolního sportování dotázaných žáků. Lze tedy říci, že ačkoli se během posledních let jistě odehrál značný posun na poli zdokonalování technických kompenzačních pomůcek, které umožňují

svým uživatelům čím dál více aktivit, komunikace bezesporu zůstává značným omezením pro osoby se sluchovým postižením, a to i v případě, že komunikují mluvenou řečí. Uklidňující může být fakt, že se i v tomto poměrně malém výzkumném vzorku našli žáci, kteří nepocítují oblasti sportu žádné překážky, a že těchto žáků bylo víc než třetina.

V3: Je mezi těmito žáky zájem o sportovní kluby pro neslyšící?

Z výzkumu vyplývá, že mezi žáky je celkově menší zájem o sportování v rámci jakéhokoli klubu a spousta z dotázaných žáků se volnočasové pohybové aktivitě věnuje mimo sportovní kluby (přibližně polovina žáků ZŠ pro sluchově postižené v Praze uvedla, že sportuje dohromady se slyšícími sportovci). Mezi žáky, kteří sportují v klubech, ale velká část přiznává členství ve sportovních klubech pro neslyšící. Celkové povědomí o klubech pro neslyšící je ale v rámci výzkumného vzorku malé.

V4: Na základě čeho si žáci vybírají svůj sport a případně sportovní klub?

Žáci, kteří se účastnili dotazníkového šetření, si nejčastěji svůj sport vybírají na základě předchozího zájmu. Mezi nejčastější důvody výběru konkrétního sportovního klubu patří jeho lokace a fakt, že v daném klubu mají dotázaní žáci kamarády.

Mezi žáky byly nejvíce oblíbenými sporty fotbal a basketbal, ale v dotaznících se objevilo celkem 22 různých sportů včetně lyžování, boxu, tance, vodáctví a hasičského sportu. Mnoho dotázaných žáků navíc uvedlo, že provozuje více sportů naráz. Pouze dva žáci uvedli, že mimo školu nesportují vůbec.

V porovnání s předchozími výzkumy, které se zabývaly volnočasovými aktivitami žáků ZŠ pro sluchově postižené v České republice, přináší provedený výzkum zajímavá zjištění v oblasti sportování osob se sluchovým postižením. Prvním z nich je, že ačkoli polovina dotázaných žáků vnímá komunikaci se slyšícími jako problém, přibližně stejná část (19 žáků z 39) uvedlo, že sportuje společně se slyšícími sportovci. Toto zjištění považuji za důležité v porovnání s výzkumem z roku 2007, ve kterém dotazníkové šetření ukázalo, že z výzkumného vzorku 98 žáků „Na otázku, zda se děti se sluchovým postižením setkávají v zájmových kroužcích se slyšícími dětmi odpovědělo kladně 13 % respondentů“ (Horáková, 2007). Je zřejmé, že výzkum provedený v rámci předkládané bakalářské práce je limitovaný velikostí výzkumného vzorku (je orientovaný pouze na Prahu), a je zaměřený

specificky na sportovní mimoškolní aktivity. Nicméně i s ohledem na tyto skutečnosti lze usuzovat, že od roku 2007 se možnosti dětí se sluchovým postižením značně rozšířily i do oblasti volnočasových aktivit slyšících, a to minimálně v oblasti sportovní činnosti v Praze.

Provedený výzkum přinesl také zjištění, že mezi žáky druhého stupně pražských ZŠ pro sluchově postižené je velmi málo žáků, kteří ve volném čase nesportují (2 žáci z celkových 39). Lze tedy konstatovat, že sport je jako mimoškolní aktivita mezi pražskými žáky mnohem oblíbenější, než mezi žáky ZŠ pro sluchově postižené v Brně Řečkovících v roce 2009 (Kincová, 2009). Pro výzkum v Brně byl stanoven výzkumný vzorek 32 žáků (žáci od 11 do 16 let), a ukázalo se, že „31,25 % dětí ve svém volném čase nesportuje“ (10 žáků z 32).

Pro další výzkumnou činnost v této oblasti je jistě na místě doporučit jinou formu dotazování (rozhovor) nebo větší přizpůsobení dotazníků s ohledem na sluchové postižení, způsob komunikace a věk osob ve výzkumném souboru. Pro lepší vhled do problematiky by jistě byla přínosná i spolupráce s tlumočnickem znakového jazyka.

3.6 Doporučení pro praxi

Tato práce ukázala, že žáci se sluchovým postižením mají ke sportovním aktivitám velmi pozitivní vztah. Je proto vhodné jim v rámci školní praxe poskytnout maximální podporu, zajistit dostatek sportovních příležitostí v rámci školních klubů, a nabízet jim pestrý program vedoucí k osvojení všeobecných pohybových dovedností a radosti z pohybu. Zároveň by bylo vhodné zlepšit jejich informovanost ať již o sportovních klubech pro neslyšící nebo o možnostech volnočasového sportovního vyžití v prostředí slyšících. K tomuto účelu by měla škola využívat veškeré komunikační kanály – nástěnky, webové stránky, sociální sítě, školní zpravodaje apod. Vhodné by také bylo i pravidelné pořádání různých sportovních soutěží, festivalů a workshopů, kde by si žáci mohli jednotlivé sporty vyzkoušet a rozhodnout se, zda se danému sportu budou chtít věnovat i ve svém volném čase.

Jako ideální se také jeví možnost zapojení škol do projektu Olympijský víceboj, který by mohl vhodným způsobem doplnit již probíhající sportovní akce základních škol pro sluchově postižené. Olympijský víceboj je projekt, který probíhá na základních školách, které se do něj samy přihlásí a rozvíjí u jejich žáků lásku k pohybu. Umožňuje žákům prvního i druhého

stupně v rámci tělesné výchovy otestovat své fyzické schopnosti v celkem osmi oblastech a zjistit, pro jaké sporty mají žáci potřebné předpoklady. Projekt probíhá ve spolupráci s učiteli tělesné výchovy, kteří pomáhají žáky hravou formou testovat a výsledky zaznamenávají. Na konci projektu žáci získají diplom, jehož součástí je doporučení vhodných sportů na základě analýzy výsledků splněných úkolů. Projekt je navíc propojený s webovými stránkami sportvokoli.cz, na kterých mohou žáci i jejich rodiče přímo vyhledávat sportovní kluby v okolí, včetně klubů pro neslyšící, které konkrétní sport nabízejí. Výhodou projektu Olympijský víceboj je jeho univerzálnost. Projekt nabízí zapojení do tzv. Paralympijské výzvy, které se mohou účastnit i základní školy pro sluchově postižené. Disciplíny, které jsou součástí výzvy, jsou různorodé a testují rovnováhu, vytrvalost, hbitost, sílu a ohebnost. Paralympijská výzva tak může být, teoreticky, dobrým prostředkem podpory zájmu o pohybové aktivity u žáků se sluchovým postižením. Propojení projektu s informačním portálem má rovněž potenciál zajistit lepší informovanost žáků a rodičů o činnosti sportovních klubů v jejich okolí a o konkrétních možnostech zapojení se do organizovaných mimoškolních sportovních aktivit. Více informací o Paralympijské výzvě nabízí webové stránky Olympijského víceboje.

Podobný přínos, jako zapojení do projektu Olympijský víceboj, by pro žáky základních škol pro sluchově postižené mohla mít i účast v projektu Trenéři ve škole. Projekt je zacílen na žáky prvního stupně základních škol a podobně jako do předchozího projektu, i do tohoto se škola musí sama přihlásit. Projekt Trenéři ve škole je založen na pravidelné spolupráci proškolených trenérů s učiteli tělesné výchovy a poskytuje žákům jedinečnou možnost zažít profesionálně vedený sportovní trénink přímo ve škole. Sportovní program takové tělesné výchovy je univerzální a zajišťuje zapojení všech žáků do aktivity, čímž buduje pozitivní vztah k pohybu u této cílové skupiny. Jediným úskalím zapojení se do projektu by mohla být komunikační bariéra. Pokud by se tedy měl tento projekt ve školách pro sluchově postižené úspěšně realizovat, nejvhodnějším postupem by bylo navázání spolupráce s neslyšícími trenéry, třeba právě ze sportovních klubů pro neslyšící v Praze.

Tato práce ukázala, že i děti se sluchovým postižením se mohou ve volném čase sportovně realizovat a pohybově rozvíjet. Zmapovala také aktuální nabídku pohybových aktivit pro děti se sluchovým postižením a ukázala, jaké sporty mohou navzdory sluchovému postižení

běžně provozovat. Na základě zjištění této práce vyplývá i jasné doporučení pro rodiny a blízké těchto dětí. Je velice důležité, aby své děti v pohybových aktivitách a ve sportu maximálně podporovaly. Stále více se totiž ukazuje, že sport a kladný vztah k pohybu je pro zdravý vývoj dítěte i mladého člověka zásadní.

Závěr

Předkládaná bakalářská práce se věnuje mimoškolním sportovním aktivitám žáků ZŠ pro sluchově postižené na území hlavního města Prahy.

V rámci kvantitativního výzkumu této práce byly zjišťovány celkové postoje žáků pražských ZŠ pro sluchově postižené k volnočasovým sportovním aktivitám, které se ukázaly být u většiny žáků kladné. Z výzkumu vyplývá, že žáci druhého stupně oslovených škol považují sport za důležitou součást svého života a oblíbenou náplň svého volného času. Komunikace, která je napříč odbornými publikacemi a výzkumy prezentována jako hlavní bariéra v souvislosti se sluchovým postižením, se i v tomto výzkumu ukázala jako limitující. Ačkoli postoje dotázaných žáků ke sportu byly kladné, většina z nich svou sportovní činnost realizuje mimo sportovní kluby a shodně uvádí, že největší překážku v oblasti sportu pro ně představuje právě komunikace se slyšícími osobami. I přes tyto překážky se řada z nich sportu věnuje po boku slyšících sportovců a někteří dokonce přímo ve sportovních klubech pro slyšící. Se sportovní činností neslyšícího sportovce v klubu pro slyšící se ale pojí kromě komunikačních bariér ještě omezení vyplývající z pravidel některých nejvyšších soutěží, což může být pro mladé sportovce rovněž velmi limitující. Výzkum přinesl překvapivé zjištění, že sportovní činnosti v klubu slyšících se věnují i žáci, kteří neužívají žádné kompenzační pomůcky. Fungování neslyšícího sportovce bez kompenzačních pomůcek v prostředí slyšícího týmu by rozhodně bylo zajímavé téma pro další výzkumnou činnost.

Důležitým výsledkem práce je také zjištění, že pražští žáci se sluchovým postižením nevnímají většinově své postižení jako omezující faktor v oblasti sportu (omezuje je pouze komunikace se slyšícími) a podle výsledků výzkumného šetření se domnívají, že také mají pro mimoškolní sportování v Praze dostatek příležitostí.

Výzkum, který tato práce předkládá, byl limitován zejména způsobem zadávání dotazníků. Pro další, podrobnější, výzkumné šetření v této oblasti by bylo zřejmě vhodnější využít rozhovor a služby tlumočnicka, aby bylo zajištěno kompletní porozumění zadávaným otázkám. Výsledky výzkumu se rovněž nedají generalizovat na všechny žáky ZŠ pro sluchově postižené, jelikož výzkumný vzorek byl velmi specifický.

Z výzkumu každopádně vyplývá, že sport je velmi žádaná mimoškolní aktivita žáků ZŠ pro sluchově postižené v Praze a že má velký smysl se oblasti sportovních aktivit osob se sluchovým postižením věnovat.

Seznam použitých informačních zdrojů

Knížní zdroje

HÁDKOVÁ, Kateřina, 2016. *Člověk se sluchovým postižením*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7290-619-2.

HORÁKOVÁ, Radka. *Sluchové postižení, úvod do surdopedie*, 2012. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0084-0.

HRADILOVÁ, Tereza, Marie CHUDOŽILOV BENDOVÁ, Marie KOMORNÁ a Miroslava KOTVOVÁ, 2023. *Surdopedie a dospělý věk: sluchová ztráta v mezilidském kontaktu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-3125-9.

CHRÁSKA, Miroslav, 2003. *Úvod do výzkumu v pedagogice: Základy kvantitativně orientovaného výzkumu*. Olomouc: UPOL, Pedagogická fakulta. ISBN 80-244-0765-5.

KÁBELE, František, 1972. *Tělesné a pohybové zvláštnosti mládeže s poruchami sluchu*. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 60-008-72.

KOSINOVÁ, Barbora, 2008. *Neslyšící jako jazyková a kulturní menšina – kultura neslyšících*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. ISBN 978-80-87153-94-9.

KRAHULCOVÁ, Beáta, 2014. *Komunikační systémy sluchově postižených*. Praha: Beakra. ISBN 978-80-903863-2-7.

KURKOVÁ, Petra, ed, 2005. *Bibliografie aplikovaných pohybových aktivit (1996-2004)*. Olomouc: UPOL. ISBN 80-244-1251-9.

KURKOVÁ, Petra, ed, 2005. *Pohybové aktivity a sport osob se zdravotním postižením: adresář kontaktů*. Olomouc: UPOL. ISBN 80-244-1263-2.

MACUROVÁ, Alena a Radka ZBOŘILOVÁ, 2018. *Jazyky v komunikaci neslyšících: český znakový jazyk a čeština*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-3412-8.

NEUBAUER, Karel. a kol, 2018. *Kompendium klinické logopedie: diagnostika a terapie poruch komunikace*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1390-1.

PANSKÁ, Svatava, 2013. *Aplikované pohybové aktivity osob se sluchovým postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3655-5.

SEKOT, Aleš, 2006. *Sociologie sportu*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-132-4.

ŠKODOVÁ, Eva a Ivan JEDLIČKA, 2007. *Klinická logopedie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-340-6.

TAXOVÁ, Jiřina, 1987. *Pedagogicko-psychologické zvláštnosti dospívání*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 14-426-87.

TOD, David, Joanne THATCHER a Rachel RAHMAN, 2012. *Psychologie sportu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3923-6.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2004. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-802-3.

VÝROST, Jozef; Ivan SLAMĚNÍK, a Eva SOLLÁROVÁ, 2019. *Sociální psychologie: teorie, metody, aplikace*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5775-9.

E-knihy

BAKER, Charlotte, Denis COKELY, 1991. *American Sign Language: A Teacher's Resource Text on Grammar and Culture* [online]. Washington, D. C.: Gallaudet University Press [cit. 2024-01-10]. ISBN 0-930323-84-X. Dostupné z: <<https://theswissbay.ch/pdf/Books/Linguistics/Mega%20linguistics%20pack/Sign%20Languages/American%20Sign%20Language%20-%20A%20Teacher%27s%20Resource%20Text%20on%20Grammar%20%28Cokely%20%26%20Baker-Shenk%29.pdf>>.

KUDLÁČEK, Martin a Ondřej JEŠINA, 2014. *Integrovaná tělesná výchova, rekreace a sport* [online]. Olomouc: UPOL [cit. 2024-03-13]. ISBN 978-80-244-4374-4. Dostupné z: <<https://publi.cz/books/156/Cover.html>>.

ZHÁNĚL, Jiří, Vladimír HELLENBRANDT a Martin SEBERA, 2014. *Metodologie výzkumné práce* [online]. Brno: Masarykova Univerzita [cit. 2024-04-02]. ISBN 978-80-210-6857-5. Dostupné z: <https://is.muni.cz/el/fsps/jaro2017/nk2019/um/Zhanel-metodologie-vyzkumne-prace_2014.pdf>.

Články

KURKOVÁ, Petra a Kateřina LANGOVÁ, 2021. Predictors of physical education class and leisure-time preferences of teenagers who are deaf or hard of hearing. *American Annals of the Deaf*, 166(1), 31–48. Dostupný z: <<https://www-jstor-org.ezproxy.is.cuni.cz/stable/27087034?sid=primo&seq=6>>.

LINS RAMOS, Alex Sandro, Clévia Fernanda SIES BARBOZA, Paula ALVAREZ ABREU, Helena Carla CASTRO, 2019. Physical Education: Adaptations and Benefits for Deaf Students. *Creative education*. Scientific research: An academic publisher, 10.(4). ISSN 2151-4771. Doi: 10.4236/ce.2019.104053.

MOTEJZÍKOVÁ, Jitka, 2012. Technické kompenzační pomůcky pro děti se sluchovým postižením. Dostupný z: <<https://sancedetem.cz/technicke-kompenzacni-pomucky-pro-deti-se-sluhovym-postizenim>>.

POTMĚŠILOVÁ, Petra a Marcela FOJTÍKOVÁ ROUBALOVÁ, 2017. Postoje studentů středních škol ke vzdělání. *Paidagogos*, [Aktualizováno: 2017-08-1], [Citováno: 2024-04-02], 2017, 1, #4. S. 37–54. Dostupný z: <<http://www.paidagogos.net/issues/2017/1/article.php?id=4>>.

ŠAFRÁNKOVÁ, Anna a Vladimíra KOCOURKOVÁ, 2011. Kvantitativní a kvalitativní rozměr výzkumu postojů učitelů ve vztahu k sociálnímu znevýhodnění žáků. In T. Janík, P. Knecht, & S. Šebestová (Eds.), *Smišený design v pedagogickém výzkumu: Sborník příspěvků z 19. výroční konference České asociace pedagogického výzkumu* (s. 416–420). Brno: Masarykova univerzita. Dostupné z: <<http://www.ped.muni.cz/capv2011/sbornikprispjevku/safrankovakocourkova.pdf>>.

Akademické práce

HORÁKOVÁ, Pavlína, 2007. *Mimoškolní aktivity sluchově postižených dětí staršího školního věku* [online]. Praha [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/9773/DPTX_2006_2_11410_OSZ_D001_72016_0_22535.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce Doc. PhDr. Kateřina Hádková, Ph.D.

JINOCHOVÁ, Martina, 2019. *Specifika práce s žáky se sluchovým postižením v hodinách TV na prvním stupni ZŠ* [online]. Praha [cit. 2024-04-02]. Dostupné z: <<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/106152/120326390.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce Mgr. Klára Horáčková.

KINCOVÁ, Eva, 2009. *Tělesná výchova a sport u dětí sluchově postižených*. [online]. Brno [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/w6bqn/Eva_Kincova_bakalarska_prace.doc.pdf>. Bakalářská práce. Masarykova Univerzita. Vedoucí práce doc. PaedDr. Jitka Kopřivová, CSc.

GÁBA, Aleš a kol, 2022. *Národní zpráva o pohybové aktivitě českých dětí a mládeže*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. Dostupné z: <<https://www.activehealthykids.org/wp-content/uploads/2022/04/Czech-report-card-long-form-2022-cz.pdf>>.

Webové stránky

Český Deaflympijský Výbor [online] (nedatováno). [Cit. 2024-01-12]. Dostupné z: <<https://deaflympic.cz/>>.

Gymnázium, SOŠ, ZŠ a MŠ pro sluchově postižené, Praha 2, Ječná 27 [online] (nedatováno). [Cit. 2024-01-12]. Dostupné z: <<https://www.jecna27.cz/zakladni-skola-pro-sluchove-postizene>>.

International Committee Of Sports For The Deaf [online] (nedatováno). [Cit. 2024-01-12]. Dostupné z: <<http://www.ciss.org/icsd/mission-statement>>.

Internát pro mateřskou, základní a střední školu. SŠ, ZŠ a MŠ pro sluchově postižené, Praha 5, Holečkova 4 [online] (nedatováno). [Cit. 2024-01-12]. Dostupné z: <<https://www.skolaholeckova.cz/index.php?type=Post&id=120&ids=12>>.

Kochleární implantace u dítěte. Fakultní nemocnice Ostrava [online] (nedatováno). [Cit. 2024-01-12]. Dostupné z: <<https://www.fno.cz/documents/otorinolaryngologicka-klinika/kochlearni-implatace-u-ditete.pdf>>.

Metodika špionské ucho [online] (2021). [Cit. 2024-01-12]. Dostupné z: <<https://hovoryozdravi.cz/wp-content/uploads/2021/04/Metodika-Spionske-ucho-21.4-low-res.pdf>>.

Multimediální Tvůrčí Dílna [online] (nedatováno). [Cit. 2024-01-12]. Dostupné z: <<https://multimedialni-tvurci-dilna.webnode.cz/o-nas/>>.

Neslyšící a sport [online] (nedatováno). [Cit. 2024-01-12]. Dostupné z: <<http://ruce.cz/neslysici/sport>>.

O kochleární implantaci. Fakultní nemocnice Ostrava [online] (nedatováno). [Cit. 2024-01-12]. Dostupné z: <<https://www.fno.cz/klinika-otorinolaryngologie-a-chirurgie-hlavy-a-krku/o-kochlearni-implantaci>>.

O programu. Trenéři ve škole [online] (nedatováno). [Cit. 2024-04-10]. Dostupné z: <<https://www.treneriveskole.cz/o-programu>>.

O základní škole. SŠ, ZŠ a MŠ pro sluchově postižené, Praha 5, Výmolova 169 [online] (2023). [Cit. 2024-01-12]. Dostupné z: <<https://www.vymolova.cz/clanek?navez=o-zakladni-skole&id=468>>.

Paralympijská výzva. Olympijský víceboj [online] (nedatováno). [Cit. 2024-04-10]. Dostupné z: <<https://www.olympijskyviceboj.cz/paralympijska-vyzva/zakladni-informace>>.

SK Olympia Praha [online] (nedatováno). [Cit. 2024-01-12]. Dostupné z: <<https://www.olympiapraha.cz/>>.

Sport potřebuje každé dítě, sluch není to nejdůležitější. Informační portál idetskysluch.cz [online] (2021). [Cit. 2024-01-12]. Dostupné z: <<https://www.idetskysluch.cz/integrace/sport-potrebuje-kazde-dite-sluch-neni-to-nejdulezitejsi/>>.

Stanovy 1. PSKN, o. s. [online] (nedatováno). [Cit. 2024-01-12]. Dostupné z: <<https://ipsknpraha.estranky.cz/clanky/stanovy.html>>.

TAMTAM Keramická dílna [online] (nedatováno). [Cit. 2024-01-12]. Dostupné z: <<https://www.tamtam.cz/keramicka-dilna/>>.

Technické kompenzační pomůcky pro děti se sluchovým postižením. Šance dětem [online] (2012). [Cit. 2024-01-12]. Dostupné z: <<https://sancedetem.cz/technicke-kompenzacni-pomucky-pro-deti-se-sluchovym-postizenim>>.

Třídy pro žáky se sluchovým postižením. SŠ, ZŠ a MŠ pro sluchově postižené, Praha 5, Holečkova 4 [online] (nedatováno). [Cit. 2024-01-12]. Dostupné z: <<https://www.skolaholeckova.cz/index.php?type=Post&id=68&ids=10>>.

Zákon, kterým se mění zákon č. 155/1998 Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů a další související Zákony. Zákon č. 384/2008 Sb. [online] (nedatováno). [Cit. 2024-01-12]. Dostupné z: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-384>>.

1. Pražský sportovní klub neslyšících, z. s. [online] (nedatováno). [Cit. 2024-01-12]. Dostupné z: <<https://ipsknpraha.estranky.cz/>>.

53. oddíl neslyšících Potkani [online] (nedatováno). [Cit. 2024-01-12]. Dostupné z: <<https://arcuspraha.skauting.cz/potkani/>>.

Seznam příloh

Příloha 1 – Vzorový dotazník

Seznam tabulek

Tabulka 1, zdroj: vlastní výroba

Tabulka 2, zdroj: vlastní výroba

Tabulka 3, zdroj: vlastní výroba

Tabulka 4, zdroj: vlastní výroba

Tabulka 5, zdroj: vlastní výroba

Seznam grafů

Graf 1, zdroj: vlastní výroba

Graf 2, zdroj: vlastní výroba

Graf 3, zdroj: vlastní výroba

Graf 4, zdroj: vlastní výroba

Graf 5, zdroj: vlastní výroba

Graf 6, zdroj: vlastní výroba

Graf 7, zdroj: vlastní výroba

Graf 8, zdroj: vlastní výroba

Graf 9, zdroj: vlastní výroba

Graf 10, zdroj: vlastní výroba

Graf 11, zdroj: vlastní výroba

Graf 12, zdroj: vlastní výroba

Graf 13, zdroj: vlastní výroba

Graf 14, zdroj: vlastní výroba

Graf 15, zdroj: vlastní výroba

Graf 16, zdroj: vlastní výroba

Přílohy

Příloha 1 – Vzorový dotazník

Dotazník k bakalářské práci

Mimoškolní sportovní aktivity dětí se sluchovým postižením

Informace o tobě:

1. **Jak se jmenuje tvoje škola?** _____
2. **Do jakého ročníku ZŠ chodíš?** _____
3. **Kolik je ti let?** _____
4. **Jsi uživatel kochleárního implantátu?**
  - ANO
  - NE
5. **Jsi uživatel sluchadel?**
  - ANO
  - NE
6. **Jakým způsobem komunikuješ s ostatními lidmi?**
  - Mluvený český jazyk
  - Český znakový jazyk
  - Obojí
  - Jiné: _____

Část 1

Zaškrtni, jak moc souhlasíš/nesouhlasíš s daným tvrzením:

- 1) Myslím si, že je pravidelný pohyb pro člověka důležitý.
  - Zcela souhlasím
  - Spíše ano
  - Nevím
  - Spíše ne
  - Vůbec nesouhlasím

- 2) Můj sluchový handicap mě v oblasti sportu omezuje.
  - Zcela souhlasím
  - Spíše ano
  - Nevím
  - Spíše ne
  - Vůbec nesouhlasím

- 3) Ve škole mě baví tělesná výchova.
  - Zcela souhlasím
  - Spíše ano
  - Nevím
  - Spíše ne
  - Vůbec nesouhlasím

- 4) Sport je moje oblíbená mimoškolní aktivita.
  - Zcela souhlasím
  - Spíše ano
  - Nevím
  - Spíše ne
  - Vůbec nesouhlasím

- 5) Myslím si, že mám dostatek příležitostí sportovat mimo svou školu.
  - Zcela souhlasím
  - Spíše ano
  - Nevím
  - Spíše ne
  - Vůbec nesouhlasím

- 6) Sport mi přináší spoustu kamarádů.
- Zcela souhlasím
  - Spíše ano
  - Nevím
  - Spíše ne
  - Vůbec nesouhlasím
- 7) Moje rodina mě ve sportování podporuje.
- Zcela souhlasím
  - Spíše ano
  - Nevím
  - Spíše ne
  - Vůbec nesouhlasím
- 8) Chtěl bych se sportu věnovat více, než se mu věnuji teď.
- Zcela souhlasím
  - Spíše ano
  - Nevím
  - Spíše ne
  - Vůbec nesouhlasím
- 9) Chtěl bych jednou sportovat profesionálně.
- Zcela souhlasím
  - Spíše ano
  - Nevím
  - Spíše ne
  - Vůbec nesouhlasím
- 10) Sleduji dění na mezinárodní sportovní scéně.
- Zcela souhlasím
  - Spíše ano
  - Nevím
  - Spíše ne
  - Vůbec nesouhlasím
- 11) Mám svého oblíbeného sportovce.
- Zcela souhlasím
  - Spíše ano
  - Nevím

- Spíše ne
- Vůbec nesouhlasím

12) Zajímám se o úspěchy deaflympijských sportovců.

- Zcela souhlasím
- Spíše ano
- Nevím
- Spíše ne
- Vůbec nesouhlasím

Část 2

Odpověz na otázky:

1) Účastníš se sportovních akcí, které pořádá tvoje škola?

- ANO
- NE

2) Jakému sportu/ jakým sportům se věnuješ? Vypiš je: _____

3) Proč sis vybral právě tento sport? _____

4) Sportuješ společně se slyšícími sportovci?

- ANO
- NE

5) Sportuješ v rámci nějakého sportovního klubu?

- ANO
- NE

6) Jak se tvůj sportovní klub jmenuje? Odpověď:

_____

7) Nabízí tvůj sportovní klub i jiné sporty, než ten tvůj? Pokud ano, které to jsou?

- ANO, _____
- NE

- 8) Je tvůj sportovní klub v Praze? Pokud ne, kam za sportem dojíždíš?
- ANO
  - NE, _____
- 9) Proč sis vybral právě tento sportovní klub? Odpověď:
- _____
- 10) Jak často chodíš na tréninky v rámci tvého sportovního klubu? Odpověď:
- _____
- 11) Znáš v Praze nějaký (další) sportovní klub pro neslyšící? Jaký?
- ANO, _____
  - NE
- 12) Je něco, co považuješ za překážku ve svém sportování? Pokud ano, co to je?
- ANO, _____
  - NE
- 13) Máš něco, co bys mi chtěl k tématu *sportování se sluchovým postižením* ještě říct, a na co jsem se nezeptala?